

STO LAT
POLSKIEGO PRAWA
HANDLOWEGO

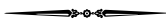
Księga jubileuszowa
dedykowana
Profesorowi Andrzejowi Kidybie

Tom I

Wolters Kluwer

STO LAT POLSKIEGO PRAWA HANDLOWEGO

Księga jubileuszowa
dedykowana
Profesorowi Andrzejowi Kidybie

Tom I

redakcja naukowa
Małgorzata Dumkiewicz
Katarzyna Kopaczyńska-Pieczniak
Jerzy Szczotka

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Andrej Lisjak

SŁOWO WSTĘPNE

Podążając śladem pięknej tradycji, jakże słusznie docenionej także w środowisku naukowym, przyjaciele, uczniowie i współpracownicy Profesora Andrzeja Kidyby podjęli miły trud przygotowania księgi dla uczczenia jubileuszu czterdziestolecia Jego pracy naukowej.

Dla osób zaliczających się do wskazanego grona jubileusz Profesora stał się nie tylko inspiracją do jego uświetnienia, lecz także okazją do wyrażenia uznania Profesorowi za ogromny dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny – zarówno w sferze uczelnianej, jak i poza nią. Wyrazem tych właśnie intencji – dla wielu również uczucia wdzięczności – jest dar w postaci naukowych wypowiedzi składających się na tę księgę.

Krąg autorów księgi – znamienne liczny – obejmuje znakomite gremium osób indywidualnie znanych i cenionych, reprezentujących nie tylko środowiska naukowe najważniejszych uczelni krajowych, lecz także przynależących do instytucji skupiających renomowanych praktyków.

Szerokie merytoryczne spektrum materii poruszonej w wypowiedziach księgi (z zakresu prawa handlowego, prawa cywilnego materialnego i sądowego, prawa własności intelektualnej) potwierdza rozległy, a zarazem złożony jurystycznie i doniosły praktycznie obszar zainteresowań Szanownego Jubilata. Uwypukleniu tego aspektu służy także przyjęta w księdze kategoryzacja autorskich wypowiedzi, ujęta według kryterium ich meritum, co jednocześnie odzwierciedla uniwersalną – szczególnie zasługującą na odniesienie do Jubilata – prawdę, że to nie osoba twórcy uświetnia swe dzieło, lecz odwrotnie – *artificem commendat opus*. Materia księgi emanuje nie tylko swym tematycznym bogactwem, lecz także różnorodnością perspektyw spojrzenia – od wypowiedzi wyspecjalizowanych i głęboko analitycznych, po rozważania ogólne, szeroko syntetyczne, prowadzone na wysokim poziomie generalizacji. Wszystkie one mają swój niepodważalny walor – uzupełniają się doskonale jako konieczny i najlepszy wkład w rozwój nauki, a przez to także prawnej legislacji i prawniczej praktyki. Im każdy z autorów więcej i różnorodniej postrzega oraz zgodnie dzieli się swymi spostrzeżeniami i przemyśleniami, tym szybciej wszyscy się wzbogacamy i rozwijamy.

Ze względu na bogactwo i zróżnicowanie problemów poruszanych w wypowiedziach dedykowanych Jubilatowi postanowiliśmy podzielić je według dyscyplin naukowych. Księga obejmuje w konsekwencji osiem części. Jednocześnie z uwagi na

znaczłą łączną objętość zawartych w księdze tekstów ze względów wydawniczych dokonaliśmy podziału jej materii na dwa tomy. Przyporządkowanie poszczególnych części do tomów podyktowane było względami technicznymi. Biorąc pod uwagę tytuł książki, pierwszeństwo daliśmy wypowiedziom z zakresu prawa handlowego, przy uwzględnieniu jego tradycyjnie przyjmowanej systematyki, wyodrębniając część ogólną, prawo przedsiębiorców, w tym przede wszystkim prawo spółek handlowych oraz prawo umów handlowych.

Szanowny Panie Profesorze!

Jubileusz czterdziestolecia pracy naukowej jest doskonałą okazją do wyrażenia szczerego uznania dla nieocenionego wkładu Pana Profesora w rozwój nauki prawa handlowego oraz dla ogromnego i niesłabnącego zaangażowania w kształtowanie postaw prawników – zarówno przedstawicieli doktryny, jak i praktyków. Wybitny dorobek naukowy Pana Profesora oraz imponujące dokonania na pozostałych, rozległych i zarazem różnorodnych płaszczyznach aktywności zawodowej zasługują na uhonorowanie.

Pragniemy jednocześnie wyrazić wdzięczność za wszelkie okazywane przez Pana Profesora wsparcie i życzliwość, a także nieustającą inspirację do rozwoju naukowego. Niewątpliwie jest Pan Profesor wzorem godnym naśladowania dla wielu przedstawicieli myśli prawniczej.

W uznaniu dla wszelkich zasług oraz w podziękowaniu za wszystkie lata dotychczasowej współpracy oddajemy w ręce Pana Profesora tę oto księgę. Składamy też szczerze gratulacje oraz najlepsze życzenia zdrowia i siły, dalszej nieustającej pomyślnej aktywności na wybranych polach oraz, jak dotychczas, zawsze potrzebnej odwagi, będącej siłą sprawczą przemian i rozwoju we wszelkich sferach życia. Przekazując tę księgę, mamy nadzieję, że stanie się ona ich wyrazem oraz źródłem ogromnej satysfakcji i owocnej refleksji.

Przyjaciele, uczniowie i współpracownicy

ŻYCIORYS PROFESORA ANDRZEJA KIDYBY

Profesor Andrzej Kidyba urodził się 25 marca 1957 r. w Radomiu. Tam też ukończył Szkołę Podstawową nr 33 oraz Liceum Ogólnokształcące im. Jana Kochanowskiego. W 1976 r. rozpoczął studia prawnicze na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Ukończył je w 1980 r., uzyskując tytuł magistra.

Stopień naukowy doktora nauk prawnych otrzymał uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji UMCS w 1989 r. na podstawie rozprawy doktorskiej *Dyrektor jako organ przedsiębiorstwa państwowego*. Promotorem pracy była prof. dr hab. Maria Poźniak-Niedzielska, natomiast recenzentami – prof. dr hab. Cezary Kosikowski oraz prof. dr hab. Jan Winiarz. Praca uzyskała wyróżnienie w konkursie „Państwa i Prawa” na najlepsze prace doktorskie w 1991 r.

Stopień doktora habilitowanego uzyskał w 1998 r. na podstawie całości dorobku i rozprawy habilitacyjnej *Status prawny komandytariusza*. Recenzentami w przewodzie habilitacyjnym byli: prof. dr hab. Maria Poźniak-Niedzielska, prof. dr hab. Wojciech Katner oraz prof. dr hab. Kazimierz Kruczałak. W 2000 r. praca uzyskała nagrodę Ministra Edukacji Narodowej.

W 2002 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadał mu tytuł naukowy profesora.

Pan Profesor od ukończenia studiów związany jest z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. W roku 1980 rozpoczął jako asystent pracę w Katedrze Prawa Gospodarczego i Handlowego (poprzednio Zakład Prawa Gospodarczego, następnie Zakład Prawa Gospodarczego i Handlowego). Na stanowisko adiunkta został powołany w 1989 r. W 2000 r. został zatrudniony na stanowisku profesora nadzwyczajnego UMCS, a w 2005 r. powołany na stanowisko profesora zwyczajnego. Był również zaangażowany w działalność organizacyjną macierzystego wydziału oraz uniwersytetu. W latach 1999–2005 był prodziekanem Wydziału Prawa i Administracji UMCS. Natomiast w latach 2006–2018 pełnił funkcję kierownika Katedry Prawa Gospodarczego i Handlowego. Był też senatorem w Senacie UMCS w latach 2002–2018, członkiem Senackiej Komisji do spraw Budżetu i Finansów w latach 1999–2008 oraz członkiem Senackiej Komisji do spraw Współpracy z Gospodarką w latach 1999–2018, w której w okresie 2005–2008 pełnił funkcję przewodniczącego, zaś w okresie 2013–2016 – wiceprzewodniczącego. Ponadto był inicjatorem utworzenia i koordynatorem programów 11 studiów podyplomowych,

a także w latach 2012–2018 kierownikiem Studiów Podyplomowych Prawa Gospodarczego i Handlowego.

Dowodem uznania osiągnięć naukowych Pana Profesora był wybór w 2008 r. do Komisji Prawniczej oddziału Polskiej Akademii Nauk w Lublinie, a także przyznanie w 2011 r. statusu członka rzeczywistego Lubelskiego Towarzystwa Naukowego.

W działalności naukowej Profesor Andrzej Kidyba przywiązywał duże znaczenie do współpracy z zagranicą, co znalazło wyraz w licznych stażach w zagranicznych ośrodkach naukowych. Przebywał na stażach naukowych w Niemczech na Uniwersytecie w Hanowerze: w latach 1989–1991 jako stypendysta Deutscher Akademischer Austausch Dienst (DAAD) (Niemiecka Centrala Wymiany Akademickiej); w 1993 r. jako stypendysta Friedrich Ebert Stiftung; w 1995 r. jako stypendysta Deutsche Akademie der Wissenschaften (Niemiecka Akademia Naukowa), a następnie w 1997 r., w 2000 r. oraz w 2003 r. jako stypendysta Deutscher Akademischer Austausch Dienst (DAAD). Wyrazem zagranicznej współpracy naukowej Pana Profesora było zorganizowanie przez niego Szkoły Prawa Niemieckiego na Wydziale Prawa i Administracji UMCS. Od 1993 r. jest też członkiem Deutsch-Polnische Juristen Vereinigung E.V., a od 2000 r. – członkiem Polskiego Towarzystwa Współpracy z Klubem Rzymskim. W 2002 r. był inicjatorem i reprezentantem Wydziału Prawa i Administracji UMCS w European Legal Practice Integrated Studium (ELPIS). W latach 2003–2006 pełnił funkcję prezesa Zarządu Głównego Stowarzyszenia Absolwentów Deutscher Akademischer Austauschdienst.

Zwieńczeniem dotychczasowych osiągnięć Profesora Andrzeja Kidyby w sferze współpracy zagranicznej jest powierzenie mu funkcji Konsula Honorowego Republiki Federalnej Niemiec w Lublinie.

Dorobek naukowy Profesora Andrzeja Kidyby jest bardzo obszerny, bogaty i wielopłaszczyznowy. Jest autorem, współautorem lub redaktorem prawie 350 publikacji (dokładnie 345), w tym obcojęzycznych. Obejmują one ponad 140 opracowań książkowych, ponad 180 artykułów naukowych oraz części w pracach zbiorowych, 11 recenzji oraz 9 glos. Publikacje książkowe jego autorstwa, we współautorstwie lub pod jego redakcją doczekały się łącznie ponad 100 wydań. Jest też recenzentem wydawniczym 20 publikacji naukowych. Wartość i doniosłość publikacji autorstwa Pana Profesora wyraża się przede wszystkim w ich wpływie na rozwój myśli prawniczej – doktryny prawniczej, na prawodawstwo, a także praktykę stosowania prawa. Są one wielokrotnie powoływane w licznych wypowiedziach przedstawicieli nauki, jak również w orzeczeniach sądów, w szczególności Sądu Najwyższego.

Zainteresowania naukowe Pana Profesora początkowo koncentrowały się wokół problematyki przedsiębiorstw państwowych. Rezultatem dociekań w tym zakresie była rozprawa doktorska *Dyrektor jako organ przedsiębiorstwa państwowego*. Następnie zasadniczym obszarem jego badań naukowych stały się zagadnienia z zakresu prawa spółek, dotyczące zwłaszcza spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a także spółek osobowych. Zainteresowanie problematyką spółki komandytowej zaowocowało

opracowaniem rozprawy habilitacyjnej *Status prawny komandytariusza*. Wśród publikacji zawierających wyniki badań w tym zakresie należy również wskazać następujące: *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz, Kodeks spółek handlowych. Objasnienia, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Handlowe spółki osobowe*, a także *Atypowe spółki handlowe*, współautorstwo publikacji *Kodeks spółek handlowych. Komentarz* pod red. Kazimierza Kruczalaka, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz* pod red. Wojciecha Pyziola, a także współautorstwo i redakcja naukowa czterotomowego wydawnictwa *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Kolejny nurt zainteresowań Profesora Andrzeja Kidyby stanowi problematyka umów handlowych. W tym zakresie istotnym osiągnięciem było współautorstwo i redakcja opracowania *Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, a także redakcja naukowa opracowań *Kodeksowe umowy handlowe*, *Pozakodeksowe umowy handlowe* oraz *Umowy w obrocie gospodarczym*. Istotną sferą zainteresowań naukowych Pana Profesora jest również problematyka instytucji *non profit* i *not for profit*, a zwłaszcza fundacji. Rezultaty badań w tym zakresie znalazły swój wyraz w publikacji *Ustawa o fundacjach. Prawo o stowarzyszeniach*, a także we współautorstwie opracowania *Ustawa o fundacjach. Komentarz*. Kolejnym, szerokim nurtem zainteresowań Profesora Andrzeja Kidyby jest problematyka prawa cywilnego. Na tej płaszczyźnie należy przede wszystkim zwrócić uwagę na współautorstwo oraz redakcję czterotomowej publikacji *Kodeks cywilny. Komentarz*.

Przejawem aktywności naukowej Profesora Andrzeja Kidyby jest członkostwo w radach programowych czasopism naukowych. Był członkiem Rady Programowej czasopisma „Radca Prawny”. Obecnie uczestniczy w Radach Programowych periodyków: „Przegląd Prawa Handlowego”, „Glosa”, „Monitor Prawa Handlowego”, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe”, a także jest członkiem Rady Naukowej czasopisma „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”.

Profesor Andrzej Kidyba zawsze łączył działalność naukową z praktyką. W latach 1980–1982 odbył aplikację sędziowską, zakończoną egzaminem, a następnie na podstawie egzaminu radcowskiego został wpisany na listę radców prawnych Okręgowej Izby Radców Prawnych w Lublinie. Pan Profesor podnosił swoje kwalifikacje praktyczne, uczestnicząc w wielu szkoleniach: w 1995 r. na temat zarządzania finansami w Wielkiej Brytanii (Manchester i Preston); w 1996 r. na temat zarządzania zasobami ludzkimi w Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Londyn i Belfast), a w 1997 r. odbył szkolenie „Better Manager in Portfolio Management” w Wielkiej Brytanii (Newcastle). Ponadto w 1997 r. uczestniczył w szkoleniach: „Działanie instytucji rozwoju regionalnego” w Portugalii (Lizbona i Setubal) oraz „Leadership” w Szwajcarii (Zurych). W latach 1996–1997 odbył studia podyplomowe MBA (I rok – Diploma) w Lubelskiej Szkole Biznesu. W 1997 r. otrzymał też Dyplom Doradcy Technologii Agencji Techniki i Technologii.

Zaangażowanie w praktykę prawniczą znajduje wyraz przede wszystkim w pełnieniu funkcji doradcy prawnego oraz konsultanta na rzecz wielu podmiotów. Profesor Andrzej Kidyba jest autorem około 300 opinii prawnych sporządzonych na

zlecenie zarówno przedsiębiorców, jak i organów państwowych. W związku z tą sferą swojej aktywności w latach 1987–1991 był wiceprezesem Zarządu Spółki „Meritum” zajmującej się doradztwem prawnym, finansowym i podatkowym. W 1993 r. był doradcą prawnym w Komisji do spraw Przemysłu i Handlu w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej. Z kolei w latach 1996–2003 pełnił funkcję członka Rady Nadzorczej Spółki Polska Sieć Doradców Biznesu w Warszawie.

Profesor Andrzej Kidyba brał też udział w wielu przedsięwzięciach legislacyjnych. Uczestniczył w pracach parlamentarnych z zakresu prawa handlowego. W szczególności w 2000 r. był recenzentem kodeksu spółek handlowych dla Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Był też współautorem projektu dużej nowelizacji kodeksu spółek handlowych (2002), współautorem ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (2003), a także ekspertem Komisji Sejmowej do spraw zmian w kodeksie spółek handlowych (2003–2015). Ponadto w latach 2007–2012 pełnił funkcję eksperta Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach. W latach 2014–2015 był członkiem Zespołu Ekspertów przy Ministrze Skarbu Państwa, a w latach 2016–2018 członkiem zespołu powołanego do opracowania projektu tzw. Konstytucji Biznesu powołanego przez wicepremiera – ministra rozwoju. Ponadto był członkiem Komisji Ekspertów do spraw reformy prawa ochrony danych osobowych w Unii Europejskiej, działającej przy Generalnym Inspektorze Ochrony Danych Osobowych (2017–2018), a także członkiem zespołu do spraw nowelizacji przepisów ustawy – Kodeks spółek handlowych, działającego przy ministrze sprawiedliwości (2018–2020).

Z kolei udział Profesora Andrzeja Kidyby w praktyce stosowania prawa znalazł wyraz w działalności sądownictwa polubownego. Od 2019 r. jest członkiem Rady „Ultima Ratio” Pierwszego Elektronicznego Sądu Polubownego przy Stowarzyszeniu Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie, jest też arbitrem licznych sądów polubownych *ad hoc* w Polsce i za granicą. Ponadto jest arbitrem polskich i zagranicznych stałych Sądów Arbitrażowych: Krajowej Izby Gospodarczej, przy związku Banków Polskich, przy Krajowej Konfederacji Pracodawców Prywatnych Lewiatan, przy Międzynarodowej Izbie Handlowej w Paryżu (ICC), a także Sądu Arbitrażowego Międzynarodowej Izby Handlowej w Zurychu. Był też arbitrem Sądu Polubownego przy Komisji Nadzoru Finansowego. Ponadto jest arbitrem Instytutu Arbitrażu Sztokholmskiej Izby Handlowej w Sztokholmie (SCC), arbitrem Centrali Arbitrażu Federalnych Izb Gospodarczych w Wiedniu, jak również doradcą w licznych międzynarodowych postępowaniach arbitrażowych. Był też zaangażowany w działalność sądownictwa dyscyplinarnego jako Przewodniczący Sądu Dyscyplinarnego I Instancji, a następnie jako Przewodniczący Sądu Dyscyplinarnego II Instancji przy Związku Pracodawców Innowacyjnych Firm Farmaceutycznych INFARMA.

Profesor Andrzej Kidyba był promotorem w 10 zakończonych przewodach doktorskich, recenzentem w 21 przewodach doktorskich i w 16 przewodach habilitacyjnych oraz w 9 postępowaniach o nadanie tytułu profesora. Był również recenzentem w 2 postępowaniach o nadanie godności Doktora Honoris Causa.

Profesor Andrzej Kidyba jest aktywnym uczestnikiem, a także organizatorem konferencji naukowych. Brał udział w ponad 100 krajowych i zagranicznych konferencjach, seminariach naukowych i sympozjach. W wielu z nich występował w charakterze prelegenta, uczestnika dyskusji panelowej lub przewodniczył panelowi.

Zaangażowany w działalność dydaktyczną prowadzi wykłady z prawa handlowego, a także seminaria. Prowadził wykłady dla aplikantów radcowskich. Był też wykładowcą na Podyplomowych Studiach Prawa Gospodarczego i Handlowego UMCS, jak również na: Podyplomowych Studiach Prawa Spółek Szkoły Głównej Handlowej, Podyplomowych Studiach Prawa Spółek Uniwersytetu Warszawskiego oraz na Podyplomowych Studiach dla Sędziów.

Profesor Andrzej Kidyba był również współzałożycielem Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie. W latach 1998–2005 pełnił w niej funkcję opiekuna specjalności (odpowiednik funkcji dziekana) na kierunku Administracja w tej szkole. Prowadził w niej wykłady z prawa handlowego oraz seminaria.

Pod kierunkiem naukowym Profesora Andrzeja Kidyby napisano ponad 800 prac magisterskich i licencjackich, a także ponad 100 prac na studiach podyplomowych. Pan Profesor jest też opiekunem stypendystów Programu L. Kirklanda.

Inną płaszczyzną aktywności Profesora Andrzeja Kidyby jest zaangażowanie w działalność podmiotów i instytucji wspierających rozwój lokalny. Na pierwszy plan wybija się niewątpliwie kierowanie Lubelską Fundacją Rozwoju, w której od 1991 r. jest prezesem zarządu. Był też dyrektorem Agencji wdrażającej Polsko-Brytyjski Program Rozwoju Przedsiębiorczości, wiceprezesem Krajowego Stowarzyszenia Agencji Rozwoju Regionalnego, członkiem Rady Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Warszawie, prezesem Krajowego Stowarzyszenia Agencji Rozwoju Regionalnego w Warszawie, przewodniczącym Rady Krajowego Stowarzyszenia Agencji Rozwoju Regionalnego i Fundacji w Warszawie. Był też prezesem, a obecnie jest wiceprezesem Zarządu Stowarzyszenia Wspólnota Lubelska. Na szczeblu europejskim pełnił funkcję członka Zarządu EURADA (Europejskie Stowarzyszenie Agencji Rozwoju Regionalnego) w Brukseli. Poza tym sprawował godność Wicemarszałka, a następnie Marszałka Lubelskiego Sejmiku Gospodarczego. Pełnił też funkcje: członka Rady do spraw Innowacji Województwa Lubelskiego, członka Rady do spraw Rozwoju Lublina, a także członka Rady Gospodarczej przy Prezydencie Miasta Lublin. Ponadto został powołany w skład Komitetu Honorowego lubelskich obchodów 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę przy Prezydencie Miasta Lublin.

Profesor Andrzej Kidyba jest też zaangażowany w działania mające na celu pozyskanie oraz wykorzystanie środków z funduszy europejskich w celu rozwoju regionalnego. Jego aktywność w tym zakresie znalazła wyraz w uczestnictwie w Regionalnym Komitecie Sterującym do spraw funduszy strukturalnych, w Krajowym Komitecie Sterującym do spraw Sektorowego Programu Operacyjnego – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw. Był również członkiem Rady Konsultacyjnej do spraw

wdrażania procesu aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020 oraz do spraw opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013, a także członkiem Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2008–2013. Obecnie jest członkiem Komitetu Monitorującego Programu Operacyjnego Polski Wschodniej oraz członkiem Komitetu Monitorującego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego.

Jego działalność na niwie społecznej znalazła też wyraz w uczestnictwie od 2019 r. w charakterze członka zwyczajnego oraz członka Rady Nadzorczej Stowarzyszenia Inkubator Umowy Społecznej (IUS). Od 2015 r. jest też Ambasadorem sieci Ambasadorów promujących aktywność kobiet, powołanego przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Gospodarki oraz Marszałka Województwa Lubelskiego.

W sferze działalności sportowej pełnił funkcję Prezesa Zarządu oraz członka Zarządu Środowiskowego Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie.

Podkreślenia wymaga też zaangażowanie Profesora Andrzeja Kidyby w działalność przedsiębiorców. W szczególności pełnił funkcję prezesa Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej Pracowników UMCS, przewodniczącego Rady Nadzorczej Lubelskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej (LPEC) Spółka z o.o. w Lublinie, wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej HTL STREFA S.A. w Warszawie, a także POL-Euro S.A. w Gdańsku. Był też członkiem, a następnie wiceprzewodniczącym Rady Nadzorczej MS TFI S.A. w Warszawie. Poza tym pełnił funkcję członka Rady Nadzorczej KGHM Polska Miedź S.A. oraz członka Rady Dyrektorów KGHM International Ltd. z siedzibą w Vancouver. W 2014 r. został mu nadany stopień Generalnego Dyrektora Górniczego III stopnia.

Pan Profesor jest też wytrawnym obserwatorem życia społecznego w różnych jego aspektach. Swoje refleksje i wnioski zawarł w ponad 130 felietonach, publikowanych w „Gazecie Wyborczej”, a następnie w „Dzienniku Gazecie Prawnej”.

Za zasługi dla oświaty i wychowania Profesor Andrzej Kidyba został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej oraz Złotym Krzyżem Zasługi. Za działalność naukową i organizacyjną siedmiokrotnie otrzymał Nagrodę Rektora UMCS oraz Złoty Medal za Długoletnią Służbę. Pan Profesor został również wyróżniony Lubelską Nagrodą Naukową – Premium Scientiarum Lublinense za 2004 rok, przyznaną przez Zarząd Główny Lubelskiego Towarzystwa Naukowego za opracowanie książkowe *Kodeks spółek handlowych. Komentarz* jako wyróżniające się osiągnięcie lubelskiego środowiska naukowego (tzw. Lubelski Nobel).

Za działalność na rzecz wspierania rozwoju Lubelszczyzny Profesor Andrzej Kidyba został odznaczony Medalem Unii Lubelskiej przyznanym przez Prezydenta Miasta Lublin, a także Medalem Pamiątkowym Województwa Lubelskiego za szczególne zasługi dla rozwoju województwa oraz Odznaką Honorową „Zasłużony dla Województwa Lubelskiego”, przyznanymi przez Zarząd Województwa Lubelskiego. Był również laureatem prestiżowej nagrody miesięcznika „Forbes” w Kategorii Człowiek

Roku 2006 województwa lubelskiego jako osoba mająca największy wpływ na rozwój w regionie. Został także wyróżniony w konkursie o tytuł „Ambasador Województwa Lubelskiego 2008”, a następnie otrzymał honorowy tytuł „Ambasador Województwa Lubelskiego 2014” za szczególne osiągnięcia w promocji Lubelszczyzny w kraju i za granicą. Otrzymał też Medal 700-lecia Miasta Lublin przyznany przez Prezydenta Miasta Lublin, a także wyróżnienie Prezydenta Miasta Lublin i dyrektora Miejskiego Urzędu Pracy za dotychczasową współpracę z Miejskim Urzędem Pracy.

Całokształt działalności Profesora Andrzeja Kidyby znalazł kilkakrotnie wyraz w rankingu najbardziej wpływowych prawników, w szczególności w osiągnięciu 17. miejsca w rankingu „50 najbardziej wpływowych prawników” przygotowanym przez „Dziennik Gazetę Prawną” w 2015 r. W rankingu tym Pan Profesor był *de facto* pierwszym, który nie pełnił żadnej funkcji publicznej.

Za zasługi dla rozwoju współpracy polsko-niemieckiej został odznaczony Krzyżem Zasługi na Wstędze Orderu Zasługi Republiki Federalnej Niemiec przyznany przez Prezydenta Federalnego Franka-Waltera Steinmeiera.

WYKAZ PUBLIKACJI PROFESORA ANDRZEJA KIDYBY

Rok 1982

Zdolność prawna przedsiębiorstw państwowych w świetle ustawy z 25 IX 1981 o przedsiębiorstwach państwowych, (współautor J. Mojak), Annales UMCS, sectio G, vol. XXIX, Lublin 1982.

Rok 1983

Czy zasada specjalnej zdolności prawnej obowiązuje nadal w stosunku do przedsiębiorstw państwowych?, (współautor J. Mojak), Państwo i Prawo 1983/4.

Rok 1986

W kwestii obowiązywania zasady jednoosobowego kierownictwa przedsiębiorstwem państwowym, Organizacja, Metody, Technika 1986/6.

Recenzja książki: B. Ziemięcin „Organy przedsiębiorstwa państwowego”, (współautor M. Jakubek), Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1986/4.

Rok 1987

Model czy modele zarządzania przedsiębiorstwem państwowym?, Doskonalenie Kadr Kierowniczych 1987/4.

Pozycja zastępcy dyrektora w reprezentacji cywilnoprawnej przedsiębiorstwa państwowego, Annales UMCS, sectio G, vol. XXXIV, Lublin 1987.

Rok 1988

Recenzja książki: R. Bierć „Przedsiębiorstwa wspólne w gospodarce żywnościowej. Problemy organizacyjno-prawne”, (współautor R. Skubisz), Państwo i Prawo 1988/10.

Przedsiębiorstwa wspólne przedsiębiorstw państwowych. Zagadnienia wybrane, współautor R. Skubisz [w:] *Z zagadnień cywilnego prawa materialnego i procesowego*, red. M. Sawczuk, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Wydział Prawa i Administracji, Lublin 1988.

Spółki z udziałem przedsiębiorstw państwowych, (współautor R. Skubisz) [w:] *Podstawowe zagadnienia spółek w obrocie gospodarczym*, PTE, Lublin 1988.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością [w:] *Podstawowe zagadnienia spółek w obrocie gospodarczym*, PTE, Lublin 1988.

Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 17.12.1985 r., III CRN 395/85, (współautor J. Mojak), Palestra 1988/5.

Rok 1989

Spółka kojarząca interesy, (współautor R. Skubisz), Przegląd Organizacji 1989/6.
Zarys prawa spółek, (współautorzy M. Jakubek, A. Jakubecki, J. Mojak, R. Skubisz), Lublin 1989.

Rok 1991

Recenzja książki: M. Wurm, „Prokura und Handlungsvollmacht – Handelsvertreter und Makler”, Köln–Berlin–Bonn–München 1998, Państwo i Prawo 1991/10.
Zakaz dokonywania czynności prawnych z samym sobą a jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Państwo i Prawo 1991/1.

Rok 1992

Zarys prawa spółek, red. R. Skubisz, (współautorzy M. Jakubek, A. Jakubecki, J. Mojak, R. Skubisz), Lublin 1992.

Rok 1993

Samodzielność i rozwój samorządności podmiotów gospodarczych, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1993.
From Management Buy-Out to Restitution: Merits and Drawbacks of Privatisation Methods [w:] *Privatisation and Transformation in Eastern Europe. A Trade Union Perspective*, Friedrich Ebert Stiftung, Warszawa 1993.
Ustrój i zadania administracji publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej, (współautor A. Wróbel), Friedrich Ebert Stiftung, Warszawa 1993.
Dyrektor jako organ przedsiębiorstwa państwowego, Friedrich Ebert Stiftung, Warszawa 1993.
Institucje non profit w restrukturyzacji regionu. Doświadczenia Lubelskiej Fundacji Rozwoju, (współautor J. Łobocki), Friedrich Ebert Stiftung, Warszawa 1993.
Non profit institutions in regional restructuring, (współautor J. Łobocki), Friedrich Ebert Stiftung, Warszawa 1993.

Rok 1994

Reprezentacja przedsiębiorstwa przez dyrektora i jego zastępców, Poznań–Kluczbork 1994.
Legal Persons' Bodies of Authority, Friedrich Ebert Stiftung, Warszawa 1994.
Public Administration in Poland. Its structure and powers, (współautor A. Wróbel), Friedrich Ebert Stiftung, Warszawa 1994.
Zarys prawa spółek, red. R. Skubisz, (współautorzy M. Jakubek, A. Jakubecki, J. Mojak, R. Skubisz), Lublin 1994.

Rok 1995

- Ogólna charakterystyka stosunków majątkowych w spółce komandytowej*, (współautor K. Kopaczyńska-Pieczniak), Przegląd Prawa Handlowego 1995/6.
- Odpowiedzialność komandytariusza za zobowiązania spółki*, (współautor K. Kopaczyńska-Pieczniak), Przegląd Prawa Handlowego 1995/7.
- Fundacje i stowarzyszenia. Zagadnienia podstawowe*, Friedrich Ebert Stiftung, Warszawa 1995.
- Privatisierung der staatlichen Unternehmen in Polen [w:] Recht in Unterschiedlichen Kulturen und Religionen*, Rehburg–Loccum 1995/59.

Rok 1996

- Ustawa o przedsiębiorstwach państwowych. Komentarz [w:] Prawo handlowe*, t. III, red. W.J. Katner, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1996.
- Formy spółek prawa niemieckiego (z odniesieniem do prawa polskiego)*, (współautor M. Wurm), Przegląd Sądowy 1996/1.
- Spółki. Komentarz [w:] Prawo handlowe*, t. II, red. K. Kruczałak, (współautorzy J. Frąckowiak, K. Kruczałak, W. Pyziół, I. Weiss), Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1996.
- Kilka uwag dotyczących statusu prawnego zarządcy przedsiębiorstwem*, Przegląd Prawa Handlowego 1996/4.
- Podmioty gospodarcze jako dostawcy i wykonawcy zamówień publicznych [w:] Zamówienia publiczne w świetle kodeksu cywilnego i kodeksu handlowego*, Urząd Zamówień Publicznych, Warszawa–Lublin 1996.
- Zakaz łączenia funkcji w spółkach kapitałowych*, Prawo Spółek 1996/7.
- Agencje rozwoju lokalnego [w:] Instytucje rozwoju lokalnego*, red. G. Gęsicka, (współautor G. Gęsicka), Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1996.
- Limited Partnership*, Polish Legal Journal – The Netherlands, vol. 1, 1996/2.
- Local Development Agencies [w:] Local Development Institutions* (współautor G. Gęsicka), red. G. Gęsicka, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1996.

Rok 1997

- Fundusze: kapitałowy i poręczeń kredytowych*, (współautor) [w:] *Zagadnienia gospodarcze*, t. XIII, Lublin 1997.
- Prawo spółek. Zarys*, (współautorzy A. Jakubecki, J. Mojak, R. Skubisz), Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1997.
- Ustawa o fundacjach. Prawo o stowarzyszeniach*, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1997.
- Spółki jako forma gospodarki komunalnej. Zagadnienia wybrane [w:] Polska lat dziewięćdziesiątych. Przemiany państwa i prawa*, Annales UMCS, Lublin 1997.
- Prawo spółek – część ogólna [w:] Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, Verlag Dashöfer, Warszawa 1997.

Umowa spółki komandytowej [w:] *Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, Verlag Dashöfer, Warszawa 1997.

Umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością [w:] *Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, Verlag Dashöfer, Warszawa 1997.

Aktualne umowy w obrocie gospodarczym, redaktor, Verlag Dashöfer, Warszawa 1997–1998.

Ustawa o przedsiębiorstwach państwowych. Komentarz [w:] *Prawo handlowe*, t. III, red. W.J. Katner, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1997.

Rok 1998

Kształcenie i szkolenie zawodowe w rozwoju regionu: region lubelski, (współautor M. Kozak), Narodowe Obserwatorium Kształcenia i Szkolenia Zawodowego, Lublin–Warszawa 1998.

Recenzja monografii: A. Kappes „Odpowiedzialność komandytariusza za zobowiązania spółki”, Państwo i Prawo 1998/7.

Umowa o zarządzanie przedsiębiorstwem państwowym [w:] *Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, Verlag Dashöfer, Warszawa 1998.

Kodeks handlowy. Komentarz, red. K. Kruczałak, (współautorzy J. Frąckowiak, K. Kruczałak, W. Pyziół, I. Weiss), Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1998.

Status prawny komandytariusza, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1998.

Rok 1999

Changes in Law Relating to Main Groups of Entrepreneurs in Poland over Last Decade, Polish Legal Journal, The Netherlands 1999, Vol. 3, nr 2.

Recenzja książki: T. Siemiątkowski „Prokura w spółkach prawa handlowego”, Prawo Spółek 1999/10.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz, C.H. Beck, Warszawa 1999.

Organy spółki [w:] *Spółka z o.o. w praktyce*, Verlag Dashöfer, Warszawa 1999.

Krajowy Rejestr Sądowy [w:] *Spółka z o.o. w praktyce*, Verlag Dashöfer, Warszawa 1999.

Dyrektywy Unii Europejskiej [w:] *Spółka z o.o. w praktyce*, Verlag Dashöfer, Warszawa 1999.

Kształtowanie się podstaw normatywnych prawa handlowego w ostatniej dekadzie XX wieku, (współautor M. Poźniak-Niedzielska) [w:] *Polska lat dziewięćdziesiątych: przemiany państwa i prawa*, t. I, Lublin 1999.

Prowadzenie działalności gospodarczej przez fundacje, Przegląd Prawa Handlowego 1999/10.

Jeszcze o zmianach w prawie spółek, Przegląd Prawa Handlowego 1999/11.

Spółka partnerska w prawie niemieckim i projekcie prawa spółek handlowych, Prawo Spółek 1999/9.

Prawo spółek. Zarys, wyd. 2, (współautorzy A. Jakubecki, J. Mojak, R. Skubisz), Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1999.

Limited Partner's Right of Inspection in Limited Partnership, Polish Legal Journal, The Netherlands 1999, Vol. 1.

Kodeks handlowy. Komentarz, red. K. Kruczałak, (współautorzy J. Frąckowiak, K. Kruczałak, W. Pyziół, I. Weiss), wyd. 2, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1999.

Spółka z o.o. w praktyce, redaktor, Verlag Dashöfer, Warszawa 1999–2002.

Aktualne umowy w obrocie gospodarczym, redaktor, Verlag Dashöfer, Warszawa 1999–2002.

Rok 2000

Recenzja książki: „Encyklopedia prawa bankowego”, red. W. Pyziół, Palestra 2000/5.

Status prawny komandytariusza, wyd. 2, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2000.

Spółki. Komentarz [w:] *Prawo handlowe*, t. II, red. K. Kruczałak, (współautorzy J. Frąckowiak, K. Kruczałak, W. Pyziół, I. Weiss), Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 2000.

Umowa sprzedaży rzeczy ruchomych z udziałem konsumentów [w:] *Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, Verlag Dashöfer, Warszawa 2000.

Mały i średni przedsiębiorca jako kategoria normatywna, *Prawo Spółek* 2000/2.

Spółka komandytowo-akcyjna w Niemczech i projekcie prawa spółek handlowych, *Przeгляд Prawa Handlowego* 2000/2.

Jak komplementariusz z komandytariuszem, *Rzeczpospolita* z 7.02.2000 r., nr 1928 (1928).

Wybrane problemy związane z likwidacją spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, *Monitor Prawniczy* 2000/3.

Spółki kapitałowe [w:] *Nowy kodeks spółek handlowych. Udogodnienia i obostrzenia dla spółek*, Eurofinance, Warszawa 2000.

Zasady działania spółki komandytowej z udziałem spółek handlowych jako komplementariuszy, *Rejent* 2000/4.

Prawo handlowe, C.H. Beck, Warszawa 2000.

Umowa o zarządzanie spółką prawa handlowego [w:] *Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, Verlag Dashöfer, Warszawa 2000.

Die Ausbildung Künftiger Juristen und Juristinnen und die europäische Rechts-harmonisierung, *Kommentar Loccumerprotocole* 2000/75.

Rok 2001

Prawo handlowe, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2001.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2001.

Statut spółki komandytowo-akcyjnej [w:] *Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, Verlag Dashöfer, Warszawa 2001.

Spółka w organizacji [w:] *Spółka z o.o. w praktyce*, Verlag Dashöfer, Warszawa 2001.

- Kodeks spółek handlowych. Objasnienia*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2001.
- Dokonywanie czynności prawnych z samym sobą* [w:] *Spółka z o.o. w praktyce*, Verlag Dashöfer, Warszawa 2001.
- Umowa spółki partnerskiej* [w:] *Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, Verlag Dashöfer, Warszawa 2001.
- Umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością* [w:] *Aktualne umowy w obrocie gospodarczym*, Verlag Dashöfer, Warszawa 2001.
- Organy spółki akcyjnej: zarząd – komentarz*, *Gazeta Prawna* 2001/27.
- Organy spółki akcyjnej: rada nadzorcza – komentarz*, *Gazeta Prawna* 2001/29.
- Organy spółki akcyjnej: walne zgromadzenie – komentarz*, *Gazeta Prawna* 2001/30.
- Spółka akcyjna: podwyższenie kapitału – komentarz*, *Gazeta Prawna* 2001/32.
- Spółka akcyjna: zmiany wysokości kapitału – komentarz*, *Gazeta Prawna* 2001/34.
- Dwie drogi spółki cywilnej*, *Monitor Prawniczy* 2001/20.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. K. Kruczałak, (współautorzy J. Frąckowiak, K. Kruczałak, W. Opalski, W. Popiołek, W. Pyziół), Lexis Nexis, Warszawa 2001.
- Dziesięć lat doświadczeń Lubelskiej Fundacji Rozwoju*, Lublin 2001.
- The Lublin Development Foundation Ten Years of Experience of Observations*, Lublin 2001.
- Atypowe spółki handlowe*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2001.

Rok 2002

- Kodeks spółek handlowych. Objasnienia*, wyd. 2, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2002.
- Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2002.
- Prawo handlowe*, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2002.
- Głosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30.11.2000 r., I CKN 886/98*, Przegląd Prawa Handlowego 2002/1.
- Nowy typ spółki – spółka partnerska*, *Edukacja Prawnicza* 2002/2.
- Nowy typ spółki – spółka komandytowo-akcyjna*, *Edukacja Prawnicza* 2002/3.
- Nowe zasady wnoszenia wkładów do spółki komandytowej* [w:] *Studia z prawa prywatnego gospodarczego. Księga pamiątkowa ku czci prof. Ireneusza Weissa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2002.
- O potrzebie zmian w kodeksie spółek handlowych (w przepisach części ogólnej, dotyczących spółek osobowych i spółki z o.o.)*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2002/10.
- Skutki wprowadzenia art. 230 kodeksu spółek handlowych dla obrotu gospodarczego*, *Aktualności Rachunkowo-Podatkowe* 2002/9.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I i II, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2002.

Rok 2003

- Recenzja książki: A. Barczak-Oplustil, K. Oplustil „Spółki kapitałowe w stadium organizacji”, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Przegląd Prawa Handlowego 2002/2.
- Recenzja książki: E.J. Krześniak „Spółka partnerska ze szczególnym uwzględnieniem spółek i adwokatów radców prawnych”, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2002, Palestra 2003/1–2.
- Recenzja książki: „Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo”, red. J.A. Strzępka, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2003, Monitor Prawniczy 2003/21.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II, wyd. 2, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2003.
- Aktualne umowy w obrocie gospodarczym, redaktor, Verlag Dashöfer, Warszawa 2003.
- Spółka z o.o. w praktyce, redaktor, Verlag Dashöfer, Warszawa 2003.
- Nowe rozwiązania kodeksu cywilnego dotyczące prokury [w:] Państwo, prawo, myśl prawnicza: prace dedykowane Profesorowi Grzegorzowi Leopoldowi Seidlerowi w dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin, red. A. Korobowicz, Lublin 2003.
- Prawo spółek kapitałowych w praktyce, redaktor, Gdańsk 2003.
- Prawo spółek kapitałowych w praktyce, (współautorzy K. Kopaczyńska-Pieczniak, P. Bryłowski), Gdańsk 2003.
- Nadzór w spółce komandytowo-akcyjnej (ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji, gdy brak rady nadzorczej), Rejent 2003/6.
- Galimatias z przedsiębiorcami, Rzeczpospolita z 18.06.2003 r., nr 141.
- Skoro było lepiej, to dlaczego jest źle?, (współautorzy W. Popiołek, S. Sołtysiński), Rzeczpospolita z 21.11.2003 r., nr 271.

Rok 2004

- Recenzja książki: E.J. Krześniak „Spółka partnerska w systemie prawa niemieckiego i prawa amerykańskiego”, Przegląd Prawa Handlowego 2004/4.
- Recenzja książki: B. Bajor „Jednoosobowa spółka z o.o. w świetle prawa handlowego”, Państwo i Prawo 2004/7.
- Glosa do wyroku SN z 11.09.2002 r., V CKN 1148/00, Orzecznictwo Sądów Polskich 2004/1–2.
- Prawo handlowe, wyd. 4, C.H. Beck, Warszawa 2004.
- Aktualne umowy w obrocie gospodarczym, redaktor, Verlag Dashöfer, Warszawa 2004.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II, wyd. 2, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004.
- Spółka z o.o. Komentarz. Suplement, C.H. Beck, Warszawa 2004.
- Umowy gospodarcze według standardów UE. Aktualne wskazówki prawne i wzory do zawierania umów, redaktor, Verlag Dashöfer, Warszawa 2004.
- Przypisy dodane jako normy kreujące nowe instytucje KSH, Przegląd Prawa Handlowego 2004/3.

- Nowelizacja płytki, ale ważna*, Vademecum, Rzeczpospolita z 9.02.2004 r., nr 3147 (3147).
- Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych, cz. I, Zmiany w przepisach ogólnych, w spółkach osobowych i sp. z o.o.*, Monitor Prawniczy 2004/6.
- Zmiany w kodeksie spółek handlowych, cz. II, Zmiany w spółce akcyjnej, przepisach transformacyjnych, prawnokarnych i przejściowych*, Monitor Prawniczy 2004/7.
- Prawo spółek handlowych*, (współautorzy P. Bryłowski, K. Kopaczyńska-Pieczniak), Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004.
- Prawo spółek handlowych*, redaktor, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004.
- Prawo handlowe*, wyd. 5, C.H. Beck, Warszawa 2004.
- Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Unii Europejskiej*, redaktor, Verlag Dashöfer, Warszawa 2004.
- Umowy gospodarcze według standardów UE*, redaktor, Warszawa 2004.
- Szczególne zasady odpowiedzialności komandytariusza [w:] Odpowiedzialność cywilna. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Adama Szpunara*, red. M. Pyziak-Szafnicka, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004.
- Niektóre skutki dla obrotu handlowego wprowadzenia trzeciej kategorii podmiotowej*, Przegląd Prawa Handlowego 2004/12.
- Kodeks spółek handlowych. Objasnienia*, wyd. 3, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004.

Rok 2005

- Handlowe spółki osobowe*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2005.
- Spółka w organizacji w praktyce notarialnej*, Kancelaria Notarialna, Wolters Kluwer, LEX.
- Przedsiębiorstwo państwowe jako przedsiębiorca rejestrowy*, Kancelaria Notarialna, Wolters Kluwer, LEX.
- Pełnomocnictwo udzielane przez zarząd spółki kapitałowej a prokura*, Kancelaria Notarialna, Wolters Kluwer, LEX.
- Suma komandytowa a wkład*, Kancelaria Notarialna, Wolters Kluwer, LEX.
- Wkład i przedmiot wkładu do spółki komandytowej*, Kancelaria Notarialna, Wolters Kluwer, LEX.
- Wyzwania przed prawem spółek w kontekście akcesji Polski do UE*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2005.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II*, wyd. 3, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2005.
- Prowadzenie przedsiębiorstwa w spółkach osobowych jako cecha warunkująca powstanie spółki [w:] Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Stanisławowi Sołtyśnińskiemu*, red. A. Nowicka, Poznań 2005.
- Zaproszenie na zwołanie wspólników*, Rzeczpospolita z 20.06.2005 r., nr 3563.
- Kategoria interesu w prawie spółek*, (współautor P. Bryłowski), Przegląd Prawa Handlowego 2005/10.

Charakter prawny rezygnacji członka zarządu z pełnionej funkcji. Glosa do wyroku SN z 26.11.2002 r., I PKN 597/01, Przegląd Prawa Gospodarczego 2005/3.

Prawo handlowe, wyd. 6, C.H. Beck, Warszawa 2005.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz, wyd. 4, C.H. Beck, Warszawa 2005.

Podmioty uprawnione do zysku w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością [w:] W kręgu teoretycznych i praktycznych aspektów prawoznawstwa. Księga jubileuszowa Profesora Bronisława Ziemiannina, red. M. Zieliński, Szczecin 2005.

Rok 2006

Wybrane problemy funkcjonowania jednoosobowej spółki partnerskiej [w:] Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana, red. L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar, Kraków 2006.

Nieokreśloność ma swoje granice, Rzeczpospolita z 26.04.2006, nr 3824 (3824).

Meritum. Prawo spółek, redaktor, Warszawa 2006.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II, wyd. 4, Kraków 2006.

Prawo handlowe, wyd. 7, C.H. Beck, Warszawa 2006.

Atypowe spółki handlowe, wyd. 2, Warszawa 2006.

A Report on Selected Aspects of Legal Capital under Polish Code of Commercial Companies [w:] Das Kapital der Aktiengesellschaft In Europa, red. Marcus Lutter, (współautorzy S. Sołtysiński, A. Szumański), Berlin 2006.

Wylączenie wspólników w spółce z o.o., Gazeta Prawna z 18.09.2006 r., nr 181 (1799).

Jak uniknąć postępowania likwidacyjnego, Gazeta Prawna z 25.09.2006 r., nr 186 (1804).

Różnice między pierwszeństwem umownym i ustawowym, Gazeta Prawna z 2.10.2006 r., nr 191 (1809).

Psucie Fundacji, Gazeta Prawna z 3.10.2006 r., nr 192 (1810).

Gdy obrady zgromadzenia wspólników rozpoczynają się z opóźnieniem, Gazeta Prawna z 16.10.2006 r., nr 201 (1819).

Jak wykonywać nadzór właścicielski w spółce akcyjnej, Gazeta Prawna z 23.10.2006 r., nr 206 (1824).

Sukcesja prawa i obowiązków w związku z likwidacją spółki jawnej. Glosa do wyroku SN z 28.10.2005 r. (II CK 275/05) i postanowienia SN z 10.11.2005 r. (II CK 320/05), Glosa 2006/4.

Uchylenie uchwały w sprawie udzielenia członkom zarządu absolutorium, Gazeta Prawna z 7.12.2006, nr 238 (1856).

Zasada niepołączalności funkcji i stanowisk w spółkach kapitałowych, Gazeta Prawna z 19.12.2006 r., nr 246 (1864).

Handlowe spółki osobowe, wyd. 2, Kraków 2006.

Rok 2007

- Działanie przez organy w spółkach osobowych*, Gazeta Prawna z 29.01.2007 r., nr 20 (1890).
- Braki w składzie organu spółki*, Gazeta Prawna z 7.02.2007 r., nr 27 (1897).
- Oddelegowanie członka rady nadzorczej do zarządu spółki akcyjnej*, Gazeta Prawna z 12.02.2007 r., nr 30 (1900).
- Ustawa o fundacjach. Komentarz*, (współautor H. Cioch), Warszawa 2007.
- Prawo handlowe*, wyd. 8, C.H. Beck, Warszawa 2007.
- Głosa do uchwały SN z 23.08.2006 r., III CZP 68/06*, Głosa 2007/2.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I i II, wyd. 5, Kraków 2007.
- Kodeks spółek handlowych. Objasnienia*, wyd. 5, Kraków 2007.
- Modelowanie spółki z o.o.* [w:] *Współczesne problemy prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana prof. dr hab. Marii Poźniak-Niedzielskiej*, (redaktor, wspólnie z R. Skubiszem), Kraków 2007.
- K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- A. Witosz, *Łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych*, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- Interpretacja art. 34 ust. 1 ustawy o wykonywaniu mandatu* [w:] *Status posła*, cz. II, Studia Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, Warszawa 2007.
- System prawa handlowego*, t. 2B, *Prawo spółek handlowych*, red. S. Włodyka, C.H. Beck, Warszawa 2007.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. W. Pyziół, (współautorzy J. Frąckowiak, W. Popiołek, W. Pyziół, A. Witosz), Lexis Nexis, Warszawa 2007.

Rok 2008

- M. Michalski, *Spółka akcyjna*, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2008.
- Legislacyjny festiwal życzeń wciąż trwa*, Rzeczpospolita z 15.07.2008 r., nr 164 (8065).
- Kodeks spółek handlowych: nożyce się odezwały*, dodatek Prawo Co Dnia, Rzeczpospolita z 26.08.2008 r., nr 199 (8100).
- Kodeks cywilny. Komentarz*, redaktor, t. IV, Wolters Kluwer, Warszawa 2008.
- Prawo handlowe*, wyd. 9, C.H. Beck, Warszawa 2008.
- Ustawy nowelizujące k.s.h.*, Rzeczpospolita z 11.07.2008 r. (wkładka).
- „*Wspólne wartości a granice Unii*”, *III Kongres Kultury Chrześcijańskiej – Godność czy sukces. Kulturowe dylematy współczesności*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2008.

Rok 2009

- Prawo handlowe*, wyd. 10, C.H. Beck, Warszawa 2009.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I i II, wyd. 6, Wolters Kluwer, Warszawa 2009.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz, wyd. 5, C.H. Beck, Warszawa 2009.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. I, *Część ogólna*, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2009.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. I, *Część ogólna*, (współautor), Wolters Kluwer, Warszawa 2009.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. II, *Własność i inne prawa rzeczowe*, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2009.

Umowy gospodarcze według standardów UE. Aktualne wskazówki prawne i wzory do zawierania umów, redaktor, Verlag Dashöfer, Warszawa 2009.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jako podmiot nakierowany na cele zarobkowe [w:] *Aktualne formy prawne dotyczące ekonomii społecznej*, poradnik z zakresu ekonomii społecznej „Ekonomia z ludzką twarzą”, Lublin 2009.

Prawo handlowe, wyd. 11, C.H. Beck, Warszawa 2009.

Rok 2010

Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II, wyd. 7, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. III, *Zobowiązania – część ogólna*, redaktor, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. III, *Zobowiązania – część ogólna*, współautor, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. III, *Zobowiązania – część szczegółowa*, (współautor), Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. III, *Zobowiązania – część szczegółowa*, redaktor, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.

Prawo handlowe, wyd. 12, C.H. Beck, Warszawa 2010.

Handlowe spółki osobowe, wyd. 3, Kraków 2010.

Prawo spółek handlowych, (współautor), wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.

Prawo spółek handlowych, redaktor, wyd. 2, Warszawa 2010.

K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, wyd. 2, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Warszawa 2010.

A. Witosz, *Łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych*, wyd. 2, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.

M. Michalski, *Spółka akcyjna*, wyd. 2, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.

Ustawa o fundacjach. Komentarz, (współautor H. Cioch), wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.

Jeszcze o reprezentacji łącznej [w:] *Prawo handlowe XXI wieku: czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego*, red. M. Modrzejewska, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.

Kilka uwag na tle instytucji wyłączenia wspólnika w spółce z o.o. [w:] *Jus et Remedium. Księga jubileuszowa Profesora Mieczysława Sawczuka*, red. A. Jakubecki, J.A. Strzępka, Warszawa 2010.

Rok 2011

Krytycznie o reformie kapitału zakładowego w spółce z o.o., Rzeczpospolita z 12.02.2011 r., nr 35.

Spółka kapitałowa bez kapitału zakładowego – głos w dyskusji nad projektem zmiany kodeksu spółek handlowych, (współautor K. Kopaczyńska-Pieczniak), Przegląd Prawa Handlowego 2011/3.

O potrzebie reformy prawa spółek handlowych, Przegląd Prawa Handlowego 2011/9.

Dopuszczalność świadczenia przez wspólników spółek jawnych usług doradczych na rzecz tych spółek w ramach prowadzonej przez wspólników działalności gospodarczej, (współautor P. Bryłowski), Przegląd Prawa Handlowego 2011/11.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II, wyd. 8, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.

Prawo handlowe, wyd. 13, C.H. Beck, Warszawa 2011.

E. Niezbecka, *Kodeks cywilny – komentarz*, t. IV, *Spadki*, redaktor, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.

Atypowe spółki handlowe, wyd. 3, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.

Kilka uwag o prawach akcjonariusza mniejszościowego w spółce publicznej na przykładzie planowanych zmian statutu Emperia Holding SA, Parkiet nr 278/4705.

Sukcesja, kontynuacja, a może coś innego?, Monitor Prawa Handlowego 2011/1.

Propozycje Emperii trudno obronić, Parkiet.com (wydanie elektroniczne) 2011.

20 lat dla Regionu „Doświadczenia Lubelskiej Fundacji Rozwoju jako Agencji Rozwoju Regionalnego”, Lublin 2011.

Rok 2012

Koncepcja utomnych osób prawnych z dzisiejszej perspektywy [w:] *Państwo – Prawo – Polityka. Księga poświęcona pamięci Profesora Henryka Groszyka*, red. M. Chrzanowski, J. Kostrubiec, I. Nowikowski, Lublin 2012.

Kilka uwag o potrzebie zmian przepisów regulujących spółki osobowe, Przegląd Prawa Handlowego 2012/9.

Prawo handlowe, wyd. 14, C.H. Beck, Warszawa 2012.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. I, *Część ogólna*, współautor, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. I, *Część ogólna*, redaktor, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.

Kodeks cywilny. Komentarz, t. II, *Własność i inne prawa rzeczowe*, redaktor, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II, wyd. 9, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.

E. Niezbecka, *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. IV, *Spadki*, redaktor, wyd. 3, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.

Czy historia zatoczyła koło od prawa handlowego do prawa handlowego? [w:] *Profesor Stefan Buczkowski. Libri Iuristarum Lublinensium*, t. 2, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2012.

LEX Navigator Prawo Handlowe, 58 procedur, redaktor, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2012.

Prawo spółek. Seria Meritum, redaktor, wyd. 2, Warszawa 2012.

Rok 2013

Handlowe spółki osobowe, wyd. 4, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

U. Promińska, *Spółka partnerska*, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II, wyd. 10, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

Pozakodeksowe umowy handlowe, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie poprawy równowagi płci wśród dyrektorów niewykonawczych spółek, których akcje są notowane na giełdzie, i odnoszących środków – analiza projektu, (współautor M. Dumkiewicz), Przegląd Prawa Handlowego 2013/3.

Wybrane problemy związane ze skutkami zaskarżenia uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych w przedmiocie podziału zysku, (współautor M. Dumkiewicz), Przegląd Prawa Handlowego 2013/11.

Potrzeba nowej formuły właścicielskiej, (współautor M. Bałtowski), Rzeczpospolita z 4.06.2013 r., nr 128.

Firma na próbę to zły pomysł, Tygodnik Biznes i Prawo z 17.–23.06.2013 r.

Najgorsza nowelizacja kodeksu spółek handlowych i jej skutki [w:] *Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach*, red. J. Frąckowiak, Wrocław 2013.

Siła argumentów, argument siły, (współautor A. Kappes), Gazeta Prawna z 20.09.2013 r., nr 183.

Gra na przetrzymanie, czyli czy obowiązuje wola mniejszości, (współautor K. Kopaczynska-Pieczniak), Rzeczpospolita z 3.10.2013 r., nr 231.

LEX Navigator Prawo Handlowe, 65 procedur, redaktor, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2013.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 1–300, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2013.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 301–633, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2013.

Prawo handlowe, wyd. 15, C.H. Beck, Warszawa 2013.

Prawo spółek. Meritum, wyd. 3, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

- K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, wyd. 3, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- K. Tobolska-Grela, J. Janeta, *Spółka komandytowo-akcyjna*, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- A. Witosz, *Łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych*, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, wyd. 3, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

Rok 2014

- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I i II, wyd. 11, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Konstytucyjny charakter wyroku sądu stwierdzającego nieważność sprzecznej z umową uchwały wspólników; zaskarżenie uchwały spółki. Glosa do uchwały 7 sędziów SN z 18.09.2013 r. (III CZP13/13)*, (współautor M. Dumkiewicz), Monitor Prawa Handlowego 2014/1.
- Uchwały w spółkach osobowych i ich zaskarżanie*, Przegląd Prawa Handlowego 2014/9.
- A. Kappes, *Spółka komandytowa*, redaktor, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- M. Michalski, *Spółka akcyjna*, redaktor, wyd. 3, Biblioteka Prawa Handlowego, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Kodeks cywilny. Komentarz*, t. III, *Zobowiązania. Część ogólna*, redaktor, współautor, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Spółki z udziałem Skarbu Państwa*, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Wolny zawód w kodeksie spółek handlowych. Prawda czy mit*, Rejent 2014 (numer specjalny).
- Radca prawny: zawód wolny, regulowany czy przedsiębiorca*, Radca Prawny 2014/1.
- Teoria organów: przeszkadza czy pomaga?* [w:] „Pro Scientia Iuridica”, red. M. Chrzanowski, A. Przyborowska-Klimczak, P. Senddecki, Lublin 2014.
- Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania*, t. III, *Część szczególna*, redaktor, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Prawo spółek. Meritum*, redaktor, wyd. 4, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, wyd. 6, C.H. Beck, Warszawa 2014.
- LEX Navigator Prawo Handlowe, 73 procedury*, redaktor, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2014.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 1–300*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2014.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 301–633*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2014.
- Prawo handlowe*, wyd. 16, C.H. Beck, Warszawa 2014.
- Skarb Państwa a działalność gospodarcza*, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.

Zajęcia z prawa spółek handlowych, (współautor M. Dumkiewicz), Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji KRRP, Warszawa 2014.

Kodeksowe umowy handlowe, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.

Rok 2015

Umowy w obrocie gospodarczym. Wzory. Komentarze. Orzecznictwo, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.

Kultura legislacyjna w kodeksach handlowych, Przegląd Prawa Handlowego 2015/7.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II, wyd. 12, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.

Spółki z udziałem Skarbu Państwa a Skarb Państwa, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.

Prawo handlowe, wyd. 17, C.H. Beck, Warszawa 2015.

E. Niezbecka [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. IV, *Spadki*, redaktor, wyd. 4, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.

LEX Navigator Prawo Handlowe, 14 procedur, redaktor, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2015.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 1–300, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2015.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 301–633, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2015.

Rok 2016

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 30.01.2015 r., III CZP 34/14. Jeśli coś jest niewłaściwe, to nie może być prawidłowe, Glosa 2016/1.

Niedopuszczalne dodawanie kadencji. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 8.05.2015 r., III CZ 19/15, Biul. SN 2015/7/89, Glosa 2016/3.

Prawo handlowe, wyd. 18, C.H. Beck, Warszawa 2016.

25 lat dla Regionu. Doświadczenia Lubelskiej Fundacji Rozwoju, redaktor, Lublin 2016.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. I i II, wyd. 13, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

Prawo spółek. Meritum, redaktor, wyd. 5, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

LEX Navigator Prawo Handlowe, 20 procedur, redaktor, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2016.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 1–300, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2016.

Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 301–633, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2016.

Rok 2017

- Relacje między prowadzeniem spraw a reprezentacją w spółce jawnej i skutki z nich wynikające* [w:] *Rozprawy z prawa prywatnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Wojciechowi Popiołkowi*, red. M. Jagielska, M. Pazdan, E. Rott-Pietrzyk, Warszawa 2017.
- Zarządca udziałów (akcji) ustanowiony na podstawie art. 203 KC a wspólny przedstawiciel współuprawnionych z udziałów (akcji)*, *Monitor Prawa Handlowego* 2017/1.
- Szczególne formy spółek*, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, M. Michalski, A.J. Witosz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, redaktor, współautor, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Komentarz do wyroku Sądu Najwyższego z 25.03.2015 r., II CSK 818/14, OSNC, 2016, nr 3, poz. 37*, *Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z zakresu Prawa Spółdzielczego oraz Prawa Spółek Handlowych*, t. VII, poz. 11, Spółdzielczy Instytut Naukowy, Sopot 2017.
- Prawnik: zawód, misja czy powołanie?*, Nowy Filareta, *Rocznik Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Jana Kochanowskiego w Radomiu*, t. IV, Radom 2017.
- Spółki Skarbu Państwa na rynku kapitałowym*, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 1–300*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2017.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 301–633*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2017.
- Prawo handlowe*, wyd. 19, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Setką na sześćdziesiątkę. Felietony*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I i II, wyd. 14, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- LEX Navigator Prawo Handlowe, 17 procedur*, redaktor, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2017.

Rok 2018

- Pozakodeksowe umowy handlowe*, redaktor, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Kodeks spółek handlowych po 15 latach. Kilka refleksji* [w:] *Kodeks spółek handlowych po 15 latach obowiązywania*, red. J. Frąckowiak, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Umowy w obrocie gospodarczym. Wzory. Komentarze. Orzecznictwo*, redaktor, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Kodeksowe umowy handlowe*, redaktor, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Prawo handlowe*, wyd. 20, C.H. Beck, Warszawa 2018.
- J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, M. Michalski, A.J. Witosz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. II, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.

- J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, M. Michalski, A.J. Witosz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. II, współautor, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Ustawa o funduszach inwestycyjnych. Komentarz*, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, M. Michalski, A.J. Witosz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. IV, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, M. Michalski, A.J. Witosz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. IV, współautor, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- LEX Navigator Prawo Handlowe, 15 procedur*, redaktor, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2018.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 1–300*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2018.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 301–633*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2018.

Rok 2019

- Gdzie szukać drugiego podpisu, gdy go nie złożono*, Rzeczpospolita z 26.03.2019 r., nr 72.
- Łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych*, redaktor, wyd. 4, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Głos w sprawie konstrukcji reprezentacji podmiotów w prawie cywilnym*, Przegląd Prawa Handlowego 2019/9.
- Prawo handlowe*, wyd. 21, C.H. Beck, Warszawa 2019.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I i II, wyd. 15, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- LEX Navigator Prawo Handlowe, 19 procedur*, redaktor, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2019.
- Kilka uwag na temat statusu fundatora po wpisie fundacji do rejestru [w:] Prawne i ekonomiczne uwarunkowania funkcjonowania fundacji*, red. P. Litwiniuk, A. Milewska, M. Wasilewski, SGGW, Warszawa 2019.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 1–300*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2019.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 301–633*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2019.

Rok 2020

- Prawo spółek. Meritum*, redaktor, wyd. 6, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I i II, wyd. 16, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.

- J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, M. Michalski, A.J. Witosz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. III, redaktor, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, M. Michalski, A.J. Witosz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. III, współautor, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 1–300*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2020.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz aktualizowany kwartalnie do art. 301–633*, Wolters Kluwer, wydanie elektroniczne, 2020.
- Prawo handlowe*, wyd. 22, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- O potrzebie wyodrębnienia podmiotów ustawowych*, Państwo i Prawo 2020/9.

Felietony

Gazeta Wyborcza

- Przedsiębiorczość durniu*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 27.02.2002 r.
- Kto daje i odbiera*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 27.03.2002 r.
- Królowa częściowo naga*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 24.04.2002 r.
- Burak w Nowym Jorku*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 29.05.2002 r.
- Polska–Holandia 1:3*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 29.06.2002 r.
- Silence*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 31.07.2002 r.
- TWM czyli Teraz Właśnie My*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 28.08.2002 r.
- Wyciąg pokoju*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 25.09.2002 r.
- 1000 kotletów*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 30.10.2002 r.
- Każdy k(g)tos na wagę złota*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 27.11.2002 r.
- Argumenty*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 31.12.2002 r.
- Zwyczajny wstyd*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 26.03.2003 r.
- Bida po lubelsku*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 30.04.2003 r.
- Ruscy*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 28.05.2003 r.
- Norwegia już chce do Unii*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 25.06.2003 r.

- Noktowizor, hipermarket i krokodyl*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 30.07.2003 r.
- Love Parade w Lublinie?*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 27.08.2003 r.
- Lepsza klasa?*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 29.10.2003 r.
- Wszyscy do nauki*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 26.11.2003 r.
- Pilnowanie kasy*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 31.12.2003 r.
- Lubelskie piaszki pustynne*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 28.01.2004 r.
- Port lotniczy w Niemcach*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 25.02.2004 r.
- Niech się święci 1 maja*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 31.03.2004 r.
- Good bye, Lenin*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 28.04.2004 r.
- Nikt nic nie wie (jak w czeskim filmie)*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 26.05.2004 r.
- Rozum nie zasnął*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 26.06.2004 r.
- Lobbing, czyli załatwianie po polsku*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 28.07.2004 r.
- Autobus z napisem „koniec”*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 25.08.2004 r.
- Żaba i królowna*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 29.09.2004 r.
- Zmierzch i brzask*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 27.10.2004 r.
- Janosik i bogacze*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 24.11.2004 r.
- Elektryczne pieniądze*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 26.01.2005 r.
- Kim jest przedsiębiorca?*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 23.02.2005 r.
- Sen o potędze*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 30.03.2005 r.
- Sezon na konkursy*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 27.04.2005 r.
- Kłopoty współników*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 25.05.2005 r.
- Eurobiznes*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 22.06.2005 r.

- O przewodze orkiestry nad solistami*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 27.07.2005 r.
- Barwy różniące i barwy wspólne*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 31.08.2005 r.
- Biję na alarm*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 28.09.2005 r.
- Sztuka nalewania z pustego*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 30.11.2005 r.
- Plany i wróżby*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 28.12.2005 r.
- Kontrola pod kontrolą*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 25.01.2006 r.
- Po pa(k)cie?*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 22.02.2006 r.
- Miałem sen*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 29.03.2006 r.
- Konkurencja po lubelsku*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 26.04.2006 r.
- Konkursy, konkursy, konkursy*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 31.05.2006 r.
- Protestujemy*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 28.06.2006 r.
- Przedsiębiorcy wszystkich zakątków Lubelszczyzny łączcie się*, Gazeta dla Przedsiębiorczych, Gazeta Wyborcza Lublin z 27.09.2006 r.

Dziennik Gazeta Prawna

- Orzecznicy galimatias*, Dziennik Gazeta Prawna z 17.10.2012 r., nr 202 (3340).
- Nie wie sąd, co czyni sąd*, Dziennik Gazeta Prawna z 24.10.2012 r., nr 207 (3345).
- Powrót do szkoły Duracza, czyli nauka prawa w zarysie*, Dziennik Gazeta Prawna z 12.12.2012 r., nr 241 (3379).
- Czy płeć piękna zaprowadzi nas do rajów*, Dziennik Gazeta Prawna z 2.01.2013 r., nr 1 (3391 W1).
- Niewinne chęci czy drenowanie? Historia jednej wypowiedzi pewnego ministra*, Dziennik Gazeta Prawna z 17.04.2013 r., nr 75 (3465).
- Waga musza i waga ciężka*, Dziennik Gazeta Prawna z 15.05.2013 r., nr 93 (3483).
- Fotowoltaiczny (i nie tylko) horror*, Dziennik Gazeta Prawna z 19.06.2013 r., nr 117 (3507).
- Rankingowy zawrót głowy*, Dziennik Gazeta Prawna z 17.07.2013 r., nr 137 (3527).
- Dorzynanie spółek osobowych*, Dziennik Gazeta Prawna z 21.08.2013 r., nr 161 (3551).
- Góra rodzi myszy, czyli trudy pełnej integracji europejskiej*, Dziennik Gazeta Prawna z 18–20.10.2013 r., nr 203 (3593).
- Sprzedane srebra rodowe i co z tego wynika*, Dziennik Gazeta Prawna z 15–17.11.2013 r., nr 221 (3611).
- O przewodze Bożego narodzenia nad Świętami Wielkiej Nocy*, Dziennik Gazeta Prawna z 20–26.12.2013 r., nr 246/247/248 (3636/3637/3638).

- Cudowne rozmnożenie profesorów prawa*, Dziennik Gazeta Prawna z 17–19.01.2014 r., nr 11 (3652).
- Sąd pod (o)sąd*, Dziennik Gazeta Prawna z 21–23.02.2014 r., nr 36 (3677).
- Ani Scylla, ani Charybda*, Dziennik Gazeta Prawna z 18–21.04.2014 r., nr 76 (3717).
- Pechowe trzymastki?*, Dziennik Gazeta Prawna z 23–25.05.2014 r., nr 99 (3740).
- Nieogórkowy problem, czyli spółka z o.o. bez kapitału zakładowego*, Dziennik Gazeta Prawna z 18–20.07.2014 r., nr 138 (3779).
- Konsumenckie wkłó Macieju, czyli od rękojmi do rękojmi*, Dziennik Gazeta Prawna z 22–24.08.2014 r., nr 162 (3803).
- Qvo vadis, prokuro?*, Dziennik Gazeta Prawna z 19–21.09.2014 r., nr 182 (3823).
- Galimatias z kuratorami*, Dziennik Gazeta Prawna z 17–18.10.2014 r., nr 202 (3843).
- Odrastające głowy Hydry, czyli urzędnik w roli regulatora*, Dziennik Gazeta Prawna z 21–23.11.2014 r., nr 226 (3867).
- Różnijmy się piękniej, czyli o niewidzialnej ręce urzędnika*, Dziennik Gazeta Prawna z 19–21.12.2014 r., nr 246 (3887).
- Szybko, szybciej, jeszcze szybciej*, Dziennik Gazeta Prawna z 16–18.01.2015 r., nr 10 (3903).
- Jeszcze prawo czy już gimnastyka*, Dziennik Gazeta Prawna z 20–22.02.2015 r., nr 35 (3928).
- Sztuki i sztuczki*, Dziennik Gazeta Prawna z 20–22.03.2015 r., nr 55 (3948).
- Prokura pomieszana, czyli majstrowanie przy przepisach*, Dziennik Gazeta Prawna z 17–19.04.2015 r., nr 74 (3967).
- Zerwana nić, czyli porządek w spółkach*, Dziennik Gazeta Prawna z 22–24.05.2015 r., nr 98 (3991).
- Przedsiębiorcy wszelkich branż łączcie się!*, Dziennik Gazeta Prawna z 19–21.06.2015 r., nr 117 (4010).
- Czy ogon powinien kręcić psem?*, Dziennik Gazeta Prawna z 17–19.07.2015 r., nr 137 (4030).
- Ale jaja, czyli bankowe nonsensy*, Dziennik Gazeta Prawna z 21–23.08.2015 r., nr 162 (4055).
- Polscy glosatorzy*, Dziennik Gazeta Prawna z 18–20.09.2015 r., nr 182 (4075).
- Szkoda trybunatu*, Dziennik Gazeta Prawna z 23–25.10.2015 r., nr 207 (4100).
- Od Annasza do Kajfasza*, Dziennik Gazeta Prawna z 17.11.2015 r., nr 223 (4116).
- Trudna sztuka precedencji*, Dziennik Gazeta Prawna z 15.12.2015 r., nr 243 (4136).
- Zarząd nie zarząd*, Dziennik Gazeta Prawna z 19.01.2016 r., nr 11 (4158).
- Ile kosztuje miotła*, Dziennik Gazeta Prawna z 16.02.2016 r., nr 31 (4178).
- Pomniki za życia*, Dziennik Gazeta Prawna z 15.03.2016 r., nr 51 (4198).
- Jeszcze o miotle i pomnikach*, Dziennik Gazeta Prawna z 19.04.2016 r., nr 75 (4222).
- Ten gorszy*, Dziennik Gazeta Prawna z 24.05.2016 r., nr 99 (4246).
- Z kodeksem w tle*, Dziennik Gazeta Prawna z 21.06.2016 r., nr 118 (4265).
- Przedsiębiorcy z o.o.*, Dziennik Gazeta Prawna z 19.07.2016 r., nr 138 (4304).

- Ile zarabia prawnik*, Dziennik Gazeta Prawna z 16.08.2016 r., nr 157 (4304).
- Kanikuła z kodeksami*, Dziennik Gazeta Prawna z 20.09.2016 r., nr 182 (4329).
- Wyspa skarbów*, Dziennik Gazeta Prawna z 18.10.2016 r., nr 202 (4349).
- Między fikcją a prawdą*, Dziennik Gazeta Prawna z 22.11.2016 r., nr 225 (4372).
- Pierwsze uderzenie w PSA*, Dziennik Gazeta Prawna z 27.12.2016 r., nr 249 (4396).
- Szaleństwo 1 euro*, Dziennik Gazeta Prawna z 17.01.2017 r., nr 11 (4410).
- Katowanie kodeksów*, Dziennik Gazeta Prawna z 21.02.2017 r., nr 36 (4435).
- Legislacyjne chwasty*, Dziennik Gazeta Prawna z 21.03.2017 r., nr 56 (4455).
- Od lex retro do vacatio legis*, Dziennik Gazeta Prawna z 18.04.2017 r., nr 75 (4474).
- Indeks na indeksie*, Dziennik Gazeta Prawna z 23.05.2017 r., nr 98 (4497).
- Komentatorzy i redaktorzy*, Dziennik Gazeta Prawna z 20.06.2017 r., nr 117 (4516).
- Wykształceniem w załogi*, Dziennik Gazeta Prawna z 18.07.2017 r., nr 137 (4536).
- Memu miastu na urodziny*, Dziennik Gazeta Prawna z 22.08.2017 r., nr 161 (4560).
- Domy weselne już mamy*, Dziennik Gazeta Prawna z 26.09.2017 r., nr 186 (4585).
- Prawo z hurtowni*, Dziennik Gazeta Prawna z 24.10.2017 r., nr 206 (4605).
- Kuchenne prawo*, Dziennik Gazeta Prawna z 28.11.2017 r., nr 230 (4629).
- Czarna legenda*, Dziennik Gazeta Prawna z 2.01.2018 r., nr 1 (4651).
- Kundlenie prawa*, Dziennik Gazeta Prawna z 20.02.2018 r., nr 36 (4686).
- Drugie zabicie PSA*, Dziennik Gazeta Prawna z 20.03.2018 r., nr 56 (4706).
- Autor, autor!*, Dziennik Gazeta Prawna z 17.04.2018 r., nr 75 (4725).
- Pamięć bez drogowskazu*, Dziennik Gazeta Prawna z 22.05.2018 r., nr 98 (4748).
- Nadzieja umiera ostatnia*, Dziennik Gazeta Prawna z 19.06.2018 r., nr 117 (4767).
- Przyleciały jaskółki*, Dziennik Gazeta Prawna z 17.07.2018 r., nr 137 (4787).
- Znaczy profesor*, Dziennik Gazeta Prawna z 21.08.2018 r., nr 161 (4811).
- Trzy po trzy*, Dziennik Gazeta Prawna z 18.09.2018 r., nr 181 (4831).
- Rzecz o rzeczy*, Dziennik Gazeta Prawna z 16.10.2018 r., nr 201 (4851).
- In legibus fundamentum rei publicae*, Dziennik Gazeta Prawna z 27.11.2018 r., nr 230 (4880).
- Prezenty na gwiazdkę*, Dziennik Gazeta Prawna z 18.12.2018 r., nr 245 (4895).
- Między słowami*, Dziennik Gazeta Prawna z 22.01.2019 r., nr 15 (4917).
- Abecadło z pieca spadło*, Dziennik Gazeta Prawna z 19.02.2019 r., nr 35 (4937).
- Czy suweren upoważnia do głupot?*, Dziennik Gazeta Prawna z 19.03.2019 r., nr 55 (4957).
- Konstytucja sprzeczna z konstytucją*, Dziennik Gazeta Prawna z 16.04.2019 r., nr 75 (4977).
- Decentralizacja, głupcze*, Dziennik Gazeta Prawna z 21.05.2019 r., nr 97 (4999).
- Dopaść współnika*, Dziennik Gazeta Prawna z 18.06.2019 r., nr 117 (5019).
- Przyrzeczenie publiczne*, Dziennik Gazeta Prawna z 16.07.2019 r., nr 136 (5038).
- Koniec anonimów*, Dziennik Gazeta Prawna z 20.08.2019 r., nr 160 (5062).
- Parametryczne szaleństwo na uczelniach*, Dziennik Gazeta Prawna z 17.09.2019 r., nr 180 (5082).

Wykaz publikacji Profesora Andrzeja Kidyby

- Subiektywny ranking bibli czterolecia*, Dziennik Gazeta Prawna z 15.10.2019 r., nr 200 (5101).
- Cuda z Wyżyny Lubelskiej*, Dziennik Gazeta Prawna z 3.12.2019 r., nr 233 (5135).
- O potrzebie segregacji śmieci*, Dziennik Gazeta Prawna z 21.01.2020 r., nr 13 (5166).
- Pamięć jest ważna*, Dziennik Gazeta Prawna z 18.02.2020 r., nr 33 (5186).
- Od minoryzacji do majoryzacji*, Dziennik Gazeta Prawna z 17.03.2020 r., nr 53 (5206).
- Wykład w czasie zarazy*, Dziennik Gazeta Prawna z 14.04.2020 r., nr 72 (5225).
- Jak mysz urodziła górę*, Dziennik Gazeta Prawna z 19.05.2020 r., nr 96 (5249).
- Zarażone prawo*, Dziennik Gazeta Prawna z 23.06.2020 r., nr 120 (5273).
- O języku, feminitywach i kropkach*, Dziennik Gazeta Prawna z 21.07.2020 r., nr 140 (5293).

PRAWO PRYWATNE –
ZAGADNIENIA OGÓLNE

JÓZEF FRĄCKOWIAK

KLASYFIKACJA PODMIOTÓW
(ADRESATÓW NORM)
PRAWA PRYWATNEGO

I. WPROWADZENIE

Na pytanie, kogo dotyczy norma prawa cywilnego, odpowiedź wydaje się prosta. Zawiera ją art. 1 k.c., zgodnie z którym kodeks reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i prawnymi. Dostrzega się jednak, że norma prawa cywilnego może dotyczyć nie tylko osób. Pojawiła się wobec tego potrzeba posługiwania się określeniem szerszym. Najczęściej używa się wtedy terminu „podmiot”. Tak też ujmuje się to zagadnienie w doktrynie¹. Należy jednak zauważyć, że określenia „podmiot” używamy, gdy wskazujemy, że ktoś jest podmiotem czegoś. Dlatego tym terminem posługujemy się przede wszystkim w kontekście stosunku prawnego lub prawa podmiotowego, wskazując, kto jest podmiotem stosunku cywilnoprawnego lub podmiotem określonego prawa bądź obowiązku. Co więcej, podkreśla się, że tak ważne dla prawa cywilnego określenie, jak „prawo podmiotowe” wręcz wymusza, aby używać terminu „podmiot”². Także jedno z zasadniczych pojęć prawa cywilnego – „zdolność prawną” określamy jako możliwość bycia podmiotem w zasadzie każdego stosunku cywilnoprawnego³.

¹ Zob. M. Pazdan, *Podmioty stosunków cywilnoprawnych – zagadnienia ogólne* [w:] *System prawa prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 1024 i n.; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2015, s. 180 i n.

² Zob. definicje prawa podmiotowego przytoczone przez M. Pyziak-Szafnicką, *Prawo podmiotowe* [w:] *System prawa cywilnego*, t. 1, 2012, s. 793 i n.

³ Stosunek prawny jest podstawowym pojęciem, które umożliwia tworzenie norm zbudowanej nie tylko ze znaczenia przepisów, lecz także elementów pochodzących z czynności prawnych oraz norm pozaprawnych, do których ustawa lub umowa odsyła. Wokół tego pojęcia budujemy całą siatkę podstawowych pojęć prawa cywilnego, takich jak: zdarzenie prawne, zdolność prawna czy prawo podmiotowe. Stosunek prywatnoprawny jest w istocie normą prawa prywatnego, którą stosujemy, a którą tworzą wraz z ustawodawcą jego strony oraz organ stosujący prawo, przede wszystkim sąd. Zob. J. Frąckowiak, *Stosunek prawny a norma prawa stosowanego* [w:] *Ius est a iustitia appellatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, red. M. Tomalak, Warszawa 2017, s. 789 i n.

Okazuje się jednak, że ustawodawca kieruje normy prawa cywilnego nie tylko do tych, których możemy zidentyfikować jako pojedynczych ludzi lub pewne zespoły ludzi dążących do realizacji założonych celów, czyli do jednostek organizacyjnych, lecz także czyni adresatem norm prawa prywatnego, szczególnie gdy chodzi o przyznanie zdolności sądowej: jednostki organizacyjne Skarbu Państwa lub gmin, powiatów i województw, organy państwowe lub organy jednostek samorządu terytorialnego, organy osób prawnych, a nawet łączy tę kwalifikację tylko z pełnioną funkcją (redaktor naczelny, syndyk)⁴. Z taką sytuacją mamy do czynienia nie tylko w prawie cywilnym *sensu stricto*, lecz także w całym prawie prywatnym, czyli w tym obszarze regulacji prawnej, gdzie dominuje cywilnoprawna metoda regulacji, co dotyczy również prawa postępowania cywilnego⁵. Jeżeli jednostki organizacyjne Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego można zaliczyć do jednostek organizacyjnych o specjalnym statusie, to organ osoby prawnej nie jest na pewno jednostką organizacyjną, ale jedynie elementem jednostki organizacyjnej, za pomocą którego wskazujemy, zachowanie jakiej osoby fizycznej lub osób uznamy za zachowanie samej jednostki. Także pozostałych adresatów norm prawa prywatnego, którym przyznaje się szczególną zdolność sądową, nie można uznać za jednostki organizacyjne. Mając to na uwadze, określenie „podmiot”⁶ na oznaczenie wszystkich, których dotyczy norma prawa prywatnego, jest zbyt wąskie⁷. Dlatego podejmując próbę stworzenia klasyfikacji podmiotów prawa prywatnego, należy uznać, że trzeba posłużyć się określeniem szerszym zakresowo, które obejmie nie tylko podmioty. W teorii prawa na oznaczenie, kogo dotyczy norma prawna, używa się terminu „adresat normy prawnej”⁸. Wydaje się, że wobec tego należy użyć określenia „adresat normy prawa prywatnego”. Jest to określenie dostatecznie pojemne, a przy tym nie obciążone, tak jak nazwa „podmiot”, konotacjami, że chodzi o podmiot czegoś. Określenie to jest pomocne do ustalenia, z jakimi adresatami mamy do czynienia w przypadku norm prawa prywatnego, i pozwala ono na objęcie nim każdego, kogo ta norma wskazuje jako adresata nakazów, zakazów i kompetencji przez nią przyznanych.

Do adresatów norm prawa prywatnego możemy zaliczyć zarówno osoby, czyli pojedynczego człowieka (osobę fizyczną), jak i jednostki organizacyjne wyposażone

⁴ Na temat specjalnej zdolności sądowej zob. M. Dziurda, *Szczególna zdolność sądowa*, Warszawa 2019, s. 130 i n.

⁵ Na temat odróżnienia prawa cywilnego i prawa prywatnego zob. bliżej M. Safjan, *Pojęcie i systematyka prawa prywatnego* [w:] *System prawa prywatnego*, t. 1, 2012, s. 52 i n.

⁶ Bliżej na temat zbiorczego ujęcia podmiotów prawa cywilnego zob. S. Grzybowski [w:] *System prawa cywilnego*, t. I, *Część ogólna*, Ossolineum 1974, s. 272, oraz M. Pazdan, *Podmioty...*, s. 1021 i n.

⁷ Wprawdzie w doktrynie prawa procesowego używa się także określenia „podmioty stosunku prawnoprosesowego”, ale wydaje się, że jest zasadnicza różnica pomiędzy adresatem normy prawa prywatnego, który ma przypisaną szczególną zdolność prawną dla ochrony swoich uprawnień wynikających ze stosunku cywilnoprawnego, a adresatem, któremu szczególną zdolność sądową ustawa nadaje z zupełnie innych bardzo zróżnicowanych względów. Ci ostatni adresaci nie mogą być kwalifikowani jako podmioty praw i obowiązków wynikających ze stosunku prawnego ani nosiciele zdolności prawnej lub wycinkowej zdolności prawnej.

⁸ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii prawa*, Poznań 2001, s. 26.

w zdolność prawną: osoby prawne i jednostki z art. 33¹ k.c. Oprócz osób adresatem normy prawa prywatnego są również jednostki organizacyjne, które nie są osobami prawnymi ani jednostkami z art. 33¹ k.c., a jednak mogą być podmiotami niektórych stosunków prawnych. Nie mają więc one zdolności prawnej, lecz zdolność prawną wycinkową (ograniczoną)⁹. Co więcej, specjalną zdolność sądową przyznaje ustawodawca także organom osób prawnych¹⁰ lub wprost – organom państwowym oraz samorządowym¹¹. Ogół adresatów norm prawa prywatnego, biorąc za kryterium, do kogo skierowana jest norma prawa prywatnego, czyli jej substrat, można wobec tego podzielić na trzy podstawowe grupy: 1) pojedynczy człowiek (osoba fizyczna); 2) jednostki organizacyjne oraz 3) inni adresaci norm prywatnoprawnych.

Jeszcze przed uchwaleniem kodeksu cywilnego podnoszono, że wyraźne zawężenie regulacji kodeksowej tylko do dwóch osób nie obejmuje całokształtu stosunków społecznych regulowanych przez prawo cywilne, gdyż obok osób fizycznych i prawnych pojawiają się także inne podmioty (adresaci norm prawa cywilnego)¹². Najdobitniej myśl tę trochę później wyraził A. Stelmachowski, który stwierdził, że zamknięcie kręgu podmiotów prawa cywilnego jest równie trudne jak zamknięcie katalogu umów¹³. W doktrynie¹⁴ i orzecznictwie¹⁵, na tle kodeksu cywilnego, podejmowano różnie uzasadniane próby poszerzenia katalogu osób prawnych. Nowych argumentów dla uznania, że obok osób fizycznych i prawnych istnieją jeszcze inne podmioty, dostarczyła regulacja zawarta w kodeksie spółek handlowych. Handlowym

⁹ Zob. J. Frąckowiak, *Jednostka organizacyjna jako podmiot stosunku pracy* [w:] *Z zagadnień prawa pracy i prawa socjalnego. Księga jubileuszowa Profesora Herberta Szurgacza*, red. Z. Kubot, T. Kuczyński, Warszawa 2011, s. 92 i n.

¹⁰ Przepis art. 250 pkt 1 i art. 422 § 2 pkt 1 k.s.h. przyznaje prawo do wytoczenia powództwa o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały zgromadzenia wspólników lub walnego zgromadzenia również zarządowi i radzie nadzorczej. Podobnie art. 42 § 4 pr. spół., który jednak uprawnienie do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia przyznaje tylko zarządowi. Z art. 691³ k.p.c. wynika zdolność sądowa organów przedsiębiorstwa państwowego.

¹¹ Rozbudowany katalog takich adresatów oraz ich systematykę przedstawia M. Dziurda, *Szczególność zdolności...*, s. 167 i n.

¹² A. Wolter w głosie do orzeczenia SN z 21.03.1964 r., I CR 697/62, OSP 1965/5, poz. 73, stwierdził, że „jest rzeczą niewątpliwą, że w obrocie cywilnoprawnym uczestniczą w większym lub mniejszym rozmiarze także jednostki organizacyjne, które nie będąc osobami fizycznymi, nie uzyskały etykiety osób prawnych”.

¹³ A. Stelmachowski, *Zarys teorii prawa cywilnego*, Warszawa 1998, s. 155 i n.

¹⁴ A. Wolter uważał, że o osobowości prawnej decyduje faktyczna pozycja danej jednostki i może ona w większym lub mniejszym stopniu mieć zdolność do bycia podmiotem stosunków prawnych, zob. *Osobowość prawna jednostek budżetowych*, PiP 1956/11, s. 201. A. Klein, wskazując na cechy normatywne osoby prawnej, uznał, że można do osób prawnych zaliczyć jednostki organizacyjne, którym ustawodawca nie przyznaje wprost osobowości prawnej, zob. *Ewolucja instytucji osobowości prawnej* [w:] *Tendencje rozwoju prawa cywilnego*, red. E. Łętowska, Ossolineum 1974, s. 289 i n.

¹⁵ Zob. orzeczenie SN z 18.04.1963 r., CO 11/62, OSN 1964/10, poz. 195, z głosem S. Grzybowskiego, w którym uznano, że osobowość prawną posiadają parafie, diecezje i diecezjalne seminaria duchowne Kościoła rzymskokatolickiego, chociaż ustawa, która nadała tym jednostkom osobowość prawną, ukazała się dopiero w 1989 r. Zob. ustawę z 17.05.1989 r. o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1347 ze zm.).

spółkom osobowym art. 8 k.s.h. przyznał możliwości nabywania prawa i zaciągania zobowiązań w swoim imieniu, pozywania i bycia pozwanym, bez uznawania ich za osoby prawne. Także kapitałowe spółki w organizacji uzyskały taką samą możliwość w art. 11 k.s.h., stając się odrębnym od wspólników podmiotem¹⁶.

Generalną podstawę normatywną nowej kategorii podmiotów stworzył ustawodawca, wprowadzając do kodeksu cywilnego pojęcie jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną i do której odpowiednio stosuje się przepisy o osobach prawnych¹⁷. Można stwierdzić, że obecnie zdecydowanie przeważa stanowisko, że obok osób fizycznych i prawnych mamy jeszcze trzeci rodzaj podmiotów prawa cywilnego¹⁸, właśnie jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 33¹ k.c. Na tym kończy się zgodność poglądów, ponieważ ciągle sporne pozostają przynajmniej trzy zagadnienia związane z art. 33¹ k.c. Po pierwsze, czy oprócz jednostek organizacyjnych, o których mowa w tym przepisie, adresatem norm prawa prywatnego są także jednostki organizacyjne, którym ustawa nie przyznaje zdolności prawnej, oraz po drugie, jak wygląda katalog jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c. Wreszcie po trzecie, nie ustalono, jakim określeniem posługiwać się na oznaczenie tych jednostek. Gdy chodzi o nazwę, przeważa określenie pochodzące od A. Woltera i zazwyczaj określa się je jako ułomne osoby prawne¹⁹. Właściwie tylko A. Kidyba²⁰ i piszący te słowa używają innych określeń: „podmiot ustawowy” oraz „osoba ustawowa”. Problem nazwy nie jest zapewne podstawowy, skoro nie ma wątpliwości, że ustawodawca wprowadził do obrotu prawnego obok osoby fizycznej i osoby prawnej jeszcze inny podmiot. Trzeba jednak wyraźnie podkreślić, że przeciwko posługiwaniu się terminem „ułomna osoba prawna” przemawia wiele ważkich argumentów, które dyskwalifikują to określenie dla jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c. Ponieważ sam ustawodawca najwyraźniej nie ma żadnego dobrego pomysłu, jak krótko określić te jednostki, pozostaje, aby próbę w tym względzie podjęła doktryna lub orzecznictwo²¹. W prezentowanym

¹⁶ Na temat kształtowania się podmiotowości handlowych spółek osobowych zob. G. Gorczyński, *Spółka jawna jako podmiot prawa*, Warszawa 2009, s. 43–116.

¹⁷ Ustawa z 14.02.2003 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 49, poz. 408), która weszła w życie 25.09.2003 r.

¹⁸ Zob. M. Pazdan, *Podmioty...*, s. 1027 i n.; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne...*, s. 198–203; A. Nawojcka-Fahrenholz, *Reprezentacja podmiotów niebędących osobami fizycznymi w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2020, s. 43 i n.

¹⁹ A. Wolter, J. Ignatowicz, J. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, s. 229–230.

²⁰ A. Kidyba, *Niektóre skutki dla obrotu handlowego wprowadzenia trzeciej kategorii podmiotowej*, PPH 2004/12, s. 12.

²¹ Inaczej K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Ukształtowanie podmiotowości prawnej spółki jawnej* [w:] *Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach*, red. J. Frąckowiak, Wrocław 2013, s. 505. Zdaniem tej autorki należy czekać, aż sam ustawodawca przyjmie krótką nazwę. Ustawodawca, jak widać, jest nieorychliwy, bo przez przeszło 17 lat nie reaguje, a gdy chodzi o konsekwencje wprowadzenia art. 33¹ k.c., to wykazuje zdumiewający brak konsekwencji, o czym w dalszej części opracowania. Wydaje się też, że ustawodawca bez inspiracji ze strony doktryny nie znajdzie dobrej nazwy.

opracowaniu oba wspomniane wyżej określenia „osoba ustawowa” i „podmiot ustawowy” będą pomocne przy klasyfikacji adresatów norm prawa prywatnego. Zanim podjęta zostanie próba bliższego usystematyzowania podmiotów (adresatów) norm prawa prywatnego, należy ustalić ważną kwestię wstępną.

II. CZY KATALOG ADRESATÓW NORM PRAWA PRYWATNEGO JEST ZAMKNIĘTY?

Na to proste, postawione wyżej pytanie, odpowiedź nie jest jednoznaczna. Jeżeli odpowiedzi poszukujemy w określonym momencie czasowym, to należy stwierdzić, że da się ustalić, kogo ustawodawca czyni adresatem norm prawa prywatnego. Jeżeli jednak popatrzeć na polskie prawo prywatne w okresie ostatnich 70 latach, to wyraźnie widać, że katalog adresatów ulegał zmianie. Do czasu wejścia w życie kodeksu spółek handlowych adresatów norm prawa prywatnego usiłowano sprowadzić tylko do osób fizycznych i prawnych. Pozostałych adresatów, a takich niewątpliwie dało się zidentyfikować, uznawano za rzekome podmioty, w których zawsze podmiotem były tworzące je osoby prawne lub fizyczne²². Kodeks spółek handlowych wprowadził handlowe spółki osobowe i kapitałowe spółki w organizacji, którym przyznano zdolność prawną, nie zaliczając ich do osób prawnych. Prawo spółdzielcze przyznało uprawnienie do zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia zarządowi, a kodeks spółek handlowych takie uprawnienie do skarżenia uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych przyznał zarządowi i radzie nadzorczej. Te działania ustawodawcy doprowadziły do konieczności poszerzenia katalogu adresatów o podmioty, których nie można było zaliczyć ani do osób fizycznych, ani do jednostek organizacyjnych. Uwzględniając perspektywę historyczną, należy przyznać rację twierdzeniu, że katalog podmiotów prawa cywilnego równie trudno zamknąć jak katalog umów. Trzeba przy tym stwierdzić, że strony mogą konstruować umowę w sposób dowolny, są jednak ograniczone art. 58 k.c. Natomiast ustawodawca nie ma właściwie żadnych ograniczeń poza kryterium bycia racjonalnym. Łatwo więc kreuje kolejne grupy adresatów norm prawa prywatnego, nie przestrzegając przyjętych wcześniej założeń, ale kierując się potrzebą ochrony różnych interesów²³. Powtórzyć natomiast należy, że jeżeli bierzemy pod uwagę aktualny stan prawny, to ustalenie kręgu adresatów norm prawa prywatnego jest możliwe, oraz podjąć próbę usystematyzowania tego kręgu, pamiętając, że ustawodawca może w przyszłości dokonać w nim zmian.

²² S. Grzybowski, *Kilka uwag o rzekomych podmiotach stosunków cywilnoprawnych*, SC 1976/XXVII, s. 3; Z. Radwański, *Zarys części ogólnej prawa cywilnego*, Warszawa 1979, s. 152.

²³ O skali tego procesu może świadczyć radykalny wzrost liczby adresatów norm prawa prywatnego, którym przyznaje się szczególną zdolność sądową, od kilku przypadków w 1958 r. do kilkunastu w 1986 po kilkadziesiąt aktualnie; zob. M. Dziurda, *Szczególna zdolność...*, s. 51.

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	5
ŻYCIORYS PROFESORA ANDRZEJA KIDYBY	7
WYKAZ PUBLIKACJI PROFESORA ANDRZEJA KIDYBY	15

PRAWO PRYWATNE – ZAGADNIENIA OGÓLNE

JÓZEF FRĄCKOWIAK	
Klasyfikacja podmiotów (adresatów norm) prawa prywatnego	41
AGNIESZKA GOLDISZEWICZ	
Kilka uwag na temat tzw. działalności bagatelnej – uwagi na tle art. 5 pr. przed.	56
KATARZYNA KOPACZYŃSKA-PIECZNIAK	
Podwójna osobowość prawna wewnętrznej jednostki organizacyjnej osoby prawnej	65
BARTOSZ KUCHARSKI	
Znaczenie prawne kodeksów deontologicznych w obrocie gospodarczym	80
MAREK MICHALSKI	
Między modernizacją a imitacją, czyli o roli prawa handlowego w procesie unowocześniania Polski	96
DOMINIKA MOSIO	
Ewolucja instytucji prokury w prawie polskim i jej obecny kształt w relacji do systemu niemieckiego	111
MAJA PIĄTKOWSKA	
Sto lat Krajowego Rejestru Sądowego – dotychczasowe osiągnięcia i kierunki zmian	124
MARIA POŹNIAK-NIEDZIELSKA	
Gdzie jest teraz prawo handlowe	135

URSZULA PROMIŃSKA	
O ujęciu firmy w kodeksie cywilnym	140
MARCIN SOKOŁOWSKI	
Miejsce zamieszkania lub siedziba przedsiębiorcy w Unii Europejskiej w kontekście swobody prowadzenia działalności gospodarczej na wspólnym rynku UE na tle orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-390/18 <i>Airbnb Ireland UC i inni</i> oraz w sprawie C-563/17 <i>TAP Transportes Aéreos Portugueses SGPS SA</i>	150
BOGUSŁAW SOŁTYS	
Oznaczenie podtypu spółki jako element składowy firmy – <i>de lege lata</i> i <i>de lege ferenda</i>	171
MIROŚLAW STEC	
Pojęcie przedsiębiorcy turystycznego w nowej polskiej regulacji normatywnej	180
ROBERT STEFANICKI	
Przejęcie części przedsiębiorstwa w świetle ostatniego orzecznictwa	195
ANDRZEJ WACH	
<i>Lex mercatoria</i> jako pierwowzór <i>lex sportiva</i>	206
ANNE-MARIE WEBER-ELŻANOWSKA	
Postulat zrównoważonego wzrostu gospodarczego jako wyzwanie dla polskiego prawa handlowego	218
MACIEJ WĘGIERSKI	
Wykreślenie podmiotów z Krajowego Rejestru Sądowego bez postępowania likwidacyjnego – zagadnienia problematyczne	230
PIOTR MARCIN WIÓREK	
Prawo handlowe a sztuczna inteligencja	240
ALEKSANDER JERZY WITOSZ	
Prokura w postępowaniu sanacyjnym	251
IRENEUSZ WOLWIAK	
Kurator spółki prawa handlowego	262

KAROLINA WYRWIŃSKA MICHAŁ WYRWIŃSKI Ewolucja koncepcji jedności prawa cywilnego. Uwagi na tle nowelizacji kodeksu cywilnego w związku z ochroną przedsiębiorców będących osobami fizycznymi	281
---	-----

PRAWO SPÓŁEK HANDLOWYCH

WOJCIECH BIALIK EWA JASTRZĘBSKA Korporacyjne prawo wyjścia przy przekształceniu spółki kapitałowej w spółkę osobową – uwagi na tle zmian wprowadzanych ustawą z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw	297
---	-----

MICHAŁ BIENIAK Dualny i monistyczny system organów spółki na przykładzie prostej spółki akcyjnej	309
--	-----

TOMASZ BIENIEK Atypowość spółek handlowych z perspektywy czasu. Rzeczywiste korzyści czy rodzima megalomania?	315
---	-----

JAKUB BIERNAT Ustanowienie wspólnego pełnomocnika współuprawnionych z udziału lub udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością do wykonywania praw w spółce	327
--	-----

PAWEŁ BŁASZCZYK Charakter prawny i znaczenie norm <i>compliance</i> w spółkach handlowych	342
---	-----

LESZEK BOSEK JANUSZ ROSZKIEWICZ Zagadnienie parytetu płci w organach spółek prawa handlowego w świetle Konstytucji RP i prawa Unii Europejskiej	357
--	-----

EWA BUTKIEWICZ RADOŚLAW WIŚNIEWSKI Nazwisko partnera – dynamiczny element w firmie spółki partnerskiej	376
---	-----

NATALIA CHYB Odpowiedzialność solidarna spółek uczestniczących w podziale przez wydzielenie	394
ALEKSANDRA CZARNECKA ROBERT NICZYPORUK KRZYSZTOF A. ZAKRZEWSKI Praktyczne aspekty wniesienia przedsiębiorstwa do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej	408
KRZYSZTOF CZESZEJKO-SOCHACKI Dematerializacja akcji w prostej spółce akcyjnej – właściwości i konsekwencje projektowanych przepisów ustawy z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw dotyczących prostej spółki akcyjnej	427
PAWEŁ DASZCZUK Nowelizacje kodeksu spółek handlowych na tle niemieckiej ustawy o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością	437
JUSTYNA DĄBROWSKA Powszechna dematerializacja akcji i akcje rejestrowe	449
MAŁGORZATA DUMKIEWICZ Czynności z samym sobą w spółkach handlowych	468
TOMASZ DURAJ Wątpliwości wokół pracowniczego modelu zatrudnienia członków zarządu spółek kapitałowych po wejściu w życie tzw. nowej ustawy kominowej	477
ZDZISŁAW GAWLIK Udział przedstawicieli pracowników w radzie nadzorczej spółki powstałej w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego	497
ALEKSANDRA GAWRYSIAK-ZABŁOCKA Kryptowaluty jako przedmiot wkładu do spółek handlowych	509
IZABELLA GIL BARTOSZ ZIAJKA Wpływ COVID-19 na obowiązki sprawozdawcze organów zarządczych w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością wynikające z ustawy o rachunkowości	522

BARTŁOMIEJ GLINIECKI	
Upoważnienie zarządu do emisji akcji w prostej spółce akcyjnej	543
BOGUSŁAWA GNELA	
Zakres odpowiedzialności wspólników spółki jawnej za zobowiązania tej spółki według art. 22 § 2 w zw. z art. 31 k.s.h. . . .	552
MICHAŁ GORNOWICZ	
Europejska spółka uśpiona – wyjątek czy tendencja? Analiza przyczyn zjawiska	564
MACIEJ GOSZCZYK	
Odpowiedzialność wspólników w przypadku zawarcia umowy spółki jawnej albo umowy spółki komandytowej z przedsiębiorcą (uwagi dotyczące art. 33 i 116 k.s.h.)	571
JAKUB JANETA	
Wspólnik – likwidator spółki jawnej. Aspekt podmiotowy	586
JĘDRZEJ JERZMANOWSKI	
Na temat braku wewnętrznej spójności w kodeksowym systemie przepisów regulujących procedury łączenia się, podziałów i przekształceń spółek prawa handlowego	600
JACEK JONAK	
Spółka komandytowa i komandytowo-akcyjna jako podmiot zależny w ujęciu kodeksu spółek handlowych, ustawy o rachunkowości, przepisów o spółkach publicznych i o ochronie konkurencji	615
ALEKSANDER KAPPES	
Cena emisyjna akcji jako instrument pokrzywdzenia akcjonariuszy mniejszościowych przy zamkniętej subskrypcji akcji w spółce niepublicznej	631
WOJCIECH J. KATNER	
Brak staranności zawodowej członków organów spółek kapitałowych jako przesłanka ich odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną spółce	642
KAROL KICZKA	
TADEUSZ KOCOWSKI	
WITOLD MAŁECKI	
Nadzór w spółce powstałej w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego	661

ANDRZEJ KOCH	
Związek przyczynowy jako przesłanka i okoliczność uwalniająca od odpowiedzialności z art. 299 k.s.h.	672
JACEK KRAUSS	
Odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółek osobowych	685
ALEKSANDRA KUDRZYCKA-SZYPIŁO	
Nabycie własnych udziałów przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w celu ich umorzenia a prawo pierwokupu wynikające z ustawy z 11.04.2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego	703
KRZYSZTOF KUŁAK	
Wycofanie składnika majątku spółki jawnej z działalności gospodarczej i nieodpłatne przekazanie go na użytek osobisty wspólników w świetle regulacji kodeksu spółek handlowych	714
ZBIGNIEW KUNIEWICZ	
MARIA WYSOCKA	
Konstrukcja prawna obejścia ustawy na tle instytucji przymusowego umorzenia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością	727
JAROSŁAW KUROPATWIŃSKI	
Problem dopłat nierównomiernych nakładanych w jednomyślniej uchwale wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	740
MAREK LEŚNIAK	
Udział w zgromadzeniu wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i walnym zgromadzeniu spółki akcyjnej za pomocą środków komunikacji elektronicznej – wybrane aspekty regulacji po nowelizacji z 31.03.2020 r.	753
PAWEŁ LEWANDOWSKI	
Konsekwencje wadliwego zwołania elektronicznego zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	767
AGNIESZKA MALAREWICZ-JAKUBÓW	
PAWEŁ CZAPLICKI	
Sposób zawiadamiania wspólników w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością o możliwości skorzystania z prawa pierwszeństwa oraz skutki niezachowania wymogów umownych w tym zakresie	781

PRZEMYSŁAW MALINOWSKI	
Prawo komandytariusza do kontroli spraw spółki komandytowej	788
WIKTOR P. MATYSIAK	
Zabezpieczenie powództwa w sprawie o wyłączenie wspólnika ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 268 k.s.h.	800
OLIWIER MENDALA	
MAREK STOLORZ	
Obowiązek lojalności wspólników spółki osobowej w Polsce i Stanach Zjednoczonych	812
KONRAD MŁYNKIEWICZ	
Wybrane ograniczenia podmiotowe i przedmiotowe w nabywaniu nieruchomości przez spółki prawa handlowego	833
MAŁGORZATA MODRZEJEWSKA	
Zastaw na udziałach z uwzględnieniem szczególnej sytuacji zastawnika po transformacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	843
JERZY MODRZEJEWSKI	
O specyfice zwyczajnego zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	855
TERESA MRÓZ	
Przesłanka sprzeczności interesów a reprezentacja szczególna spółek kapitałowych – zagadnienia podstawowe	869
JACEK NAPIERAŁA	
Rola reguł celowościowych w procesie wykładni unijnego prawa spółek przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	879
JERZY P. NAWORSKI	
Sądowa ochrona prawa akcjonariusza spółki niepublicznej do informacji. Wybrane zagadnienia	893
PIOTR NAZARUK	
Stosunki powiernicze w spółkach kapitałowych	910
JÓZEF OKOLSKI	
SONIA STRZELECKA	
Nowy typ spółki kapitałowej – prosta spółka akcyjna	924

PIOTR PINIOR Propozycje zmian w zakresie regulacji spółki komandytowej – zagadnienia wybrane	934
MARCIN PODLEŚ Odpowiedzialność komandytariusza na podstawie art. 118 § 2 k.s.h.	944
PAWEŁ POPARDOWSKI Rezygnacja członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z pełnionej funkcji (z uwzględnieniem implikacji wynikających z art. 202 § 6 k.s.h.)	953
WOJCIECH POPIOŁEK O legislacyjnych eksperymentach w prawie spółek	965
MICHAŁ PYKA Szczególna pozycja prawna założycieli prostej spółki akcyjnej	979
MATEUSZ RODZYNKIEWICZ Z problematyki obrotu przedsiębiorstwem spółki partnerskiej, udziałem spółkowym w takiej spółce oraz zasad odpowiedzialności z tym związanych	994
ANNA RZETELSKA Uchwały wspólników/walnego zgromadzenia akcjonariuszy podejmowane na podstawie art. 228 ¹ i 393 ¹ k.s.h.	1009
TOMASZ SIEMIĄTKOWSKI 20 lat kodeksu spółek handlowych – krótka historia bez happy endu?	1020
ALEKSANDRA SIKORSKA-LEWANDOWSKA Użytkowanie akcji	1057
GRZEGORZ SIKORSKI Skuteczność odwołania członka władz spółki kapitałowej	1072
LIDIA SIWIK Uprawnienia wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nieposiadającej zarządu w związku z postępowaniem przymuszającym i postępowaniem o rozwiązanie spółki bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego	1082

STANISŁAW SOŁTYSIŃSKI Spór o minimalny skład wspólników uczestniczących w przekształcaniu spółki kapitałowej w inną spółkę kapitałową	1094
KRZYSZTOF STEFANOWICZ Jaka jest odpowiedzialność na podstawie art. 594–595 k.s.h., a jaka powinna być?	1102
ANDRZEJ SZUMAŃSKI Czy istnieje w Polsce potrzeba regulacji tzw. odpowiedzialności przebijającej w ramach prawa grup spółek (prawa holdingowego)?	1113
JAROSŁAW TURŁUKOWSKI Konstrukcja przedsiębiorstwa unitarnego a zarządzanie spółką z ograniczoną odpowiedzialnością według prawa białoruskiego	1126
ROMAN ULIASZ O prawie kontroli spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez jej wspólnika	1135
TADEUSZ WŁUDYKA Brytyjskie prawo spółek a brexit	1144
MAGDALENA WRÓBEL Zagadnienia konstrukcyjne odpowiedzialności (za zobowiązania) spółki komandytowej	1149
WOJCIECH WYRZYKOWSKI MATEUSZ ŻABA Kilka uwag na temat zakazu nabywania akcji własnych	1155
ANNA ZBIEGIEŃ-TURZAŃSKA Zarząd spółki partnerskiej	1166
JAKUB JAN ZIĘTY Skutki prawne braku wniesienia pracy lub świadczenia usług jako wkładu do spółki kapitałowej	1180
WYKAZ SKRÓTÓW	1193

STO LAT POLSKIEGO PRAWA HANDLOWEGO

Księga jubileuszowa
dedykowana
Profesorowi Andrzejowi Kidybie

Tom II

redakcja naukowa
Małgorzata Dumkiewicz
Katarzyna Kopaczyńska-Pieczniak
Jerzy Szczotka

PRAWO UMÓW HANDLOWYCH

EWELINA BADURA

KLAUZULE NIEDOZWOLONE W UMOWACH DEWELOPERSKICH

WPROWADZENIE

W umowach deweloperskich zawieranych między konsumentami a przedsiębiorcami często pojawiają się postanowienia, które są niekorzystne dla kupującego¹. Teoretycznie treść umowy może być kształtowana przez strony zgodnie z wyrażoną w art. 353¹ k.c. zasadą swobody umów, jak również może podlegać negocjacjom stron. Niestety, praktyka w tym zakresie jest często odmienna, a deweloper, wykorzystując swoją silniejszą pozycję, nie zgadza się na żadne propozycje zmian w umowie, a nawet często nie podejmuje żadnych negocjacji. Wówczas konsument staje przed dylematem, czy podpisać umowę w wersji zaproponowanej przez dewelopera, czy zrezygnować z zakupu nieruchomości.

1. UMOWA DEWELOPERSKA

Umowa deweloperska² została uregulowana w ustawie z 16.09.2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego³, zwanej także ustawą deweloperską. Ustawa ta określa między innymi zasady i tryb zawierania umów deweloperskich, treść umowy deweloperskiej oraz prawa i obowiązki stron umowy deweloperskiej⁴. Artykuł 1 u.o.p.n.l. wskazuje, że jej celem jej „uregulowanie zasad ochrony praw nabywcy, wobec którego deweloper zobowiązuje się do ustanowienia odrębnej własności lokalu mieszkalnego i przeniesienia własności tego lokalu na nabywcę, albo

¹ A. Goldiszewicz, *Treść i charakter prawny umowy deweloperskiej*, Warszawa 2013, s. 52 i n.

² J. Pisuliński, *Dlaczego umowa deweloperska nie jest umową nazwaną?*, Rejent 2013/12, s. 35–40.

³ Dz.U. z 2019 r. poz. 1805 ze zm.

⁴ Art. 1 u.o.p.n.l.: „Ustawa reguluje zasady ochrony praw nabywcy, wobec którego deweloper zobowiązuje się do ustanowienia odrębnej własności lokalu mieszkalnego i przeniesienia własności tego lokalu na nabywcę, albo do przeniesienia na nabywcę własności nieruchomości zabudowanej domem jednorodzinnym lub użytkownika wieczystego nieruchomości gruntowej i własności domu jednorodzinnego na niej posadowionego stanowiącego odrębną nieruchomość”.

do przeniesienia na nabywcę własności nieruchomości zabudowanej domem jednorodzinny lub użytkownika wieczystego nieruchomości gruntowej i własności domu jednorodzinnego na niej posadowionego stanowiącego odrębną nieruchomość”⁵.

W uzasadnieniu do projektu ustawy deweloperskiej wskazano, że celem jej jest uregulowanie w jednym akcie prawnym zasad dotyczących nabywania nowo powstających lokali mieszkalnych lub domów jednorodzinnych, a w konsekwencji zmniejszenie ryzyka inwestycji deweloperskiej, które w dotychczasowym stanie prawnym obciążało głównie kupującego⁶.

Zgodnie z art. 3 pkt 5 u.o.p.n.l. przez umowę deweloperską należy rozumieć umowę, na podstawie której deweloper zobowiązuje się do ustanowienia lub przeniesienia na nabywcę po zakończeniu przedsięwzięcia deweloperskiego prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego albo własności nieruchomości zabudowanej domem jednorodzinny lub użytkownika wieczystego nieruchomości gruntowej i własności domu jednorodzinnego na niej posadowionego stanowiącego odrębną nieruchomość.

Umowa deweloperska to umowa dwustronnie zobowiązująca, odpłatna, wzajemna. Ustawa ta zawiera szczegółowe regulacje dotyczące niezbędnych elementów umowy deweloperskiej w art. 22, a w art. 26 wskazuje na formę aktu notarialnego jako właściwą do zawarcia tego rodzaju umowy⁷. Wyliczenie niezbędnych elementów, które powinny zostać zawarte w treści umowy deweloperskiej, nie ma charakteru zamkniętego, o czym świadczy użycie przez ustawodawcę sformułowania „umowa deweloperska zawiera w szczególności”. W praktyce w umowie deweloperskiej obligatoryjnie muszą zostać zawarte elementy wskazane w art. 22 u.o.p.n.l., a strony mogą zawrzeć w niej także inne, uzgodnione postanowienia. Sankcją za brak elementów obligatoryjnych jest, zgodnie z art. 29 ust. 1 pkt 1 u.o.p.n.l., możliwość skorzystania przez kupującego z ustawowego prawa odstąpienia od umowy.

2. ISTOTA NIEDOZWOLONÝCH POSTANOWIENÍ UMOWNÝCH

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne)⁸. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane

⁵ I. Szczepańska-Kulik, *Wzorce umów i niedozwolone postanowienia umowne w deweloperskiej praktyce rynkowej*, Mon. Praw. 2016/16, s. 859.

⁶ Druk sejmowy nr 4349 Sejmu VI kadencji, www.sejm.gov.pl.

⁷ Zgodnie z art. 73 § 2 k.c. jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej inną formę szczególną niż pisemną, czynność dokonana bez zachowania tej formy jest nieważna.

⁸ P. Mikłaszewicz, komentarz do art. 385¹ k.c. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, 2019, Legalis.

w sposób jednoznaczny. Stosownie z kolei do art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Możliwość uznania⁹ postanowienia za niedozwolone zależy jest od łącznego spełnienia następujących przesłanek:

- postanowienie jest stosowane przez przedsiębiorcę wobec konsumentów;
- postanowienie nie zostało indywidualnie uzgodnione;
- postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami;
- postanowienie narusza w sposób rażąco interesy konsumenta;
- postanowienie nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron.

Sąd Apelacyjny w Warszawie w jednym z wyroków¹⁰ stwierdził, że „postanowieniem indywidualnie uzgodnionym w myśl art. 385¹ § 1 k.c. nie jest postanowienie, którego treść konsument mógł negocjować, lecz takie postanowienie, które rzeczywiście powstało na skutek indywidualnego uzgodnienia”.

Kodeks cywilny w art. 385³ wskazuje otwarty katalog 23 niedozwolonych postanowień umownych, który może zostać rozszerzony przez kolejne, spełniające przesłanki z art. 385¹ § 1 k.c. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków i ryzyka między stronami, prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to klauzule, które w oderwaniu od konkretnych okoliczności stawiają konsumenta w gorszym położeniu¹¹. Zgodnie z art. 385³ pkt 2 k.c. w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. Pełny wykaz klauzul niedozwolonych można odnaleźć na stronie internetowej Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów¹². Spośród wszystkich klauzul, branży nieruchomości dotyczy około 600 klauzul według stanu na okres powstawania niniejszego artykułu.

3. WYBRANE KLAUZULE ABUZYWNE W UMOWACH DEWELOPERSKICH

Niedozwolone są te postanowienia, które powodują znaczną nierównowagę stron, w niektórych przypadkach w znacznym stopniu ograniczają odpowiedzialność dewelopera za niewywiązanie się z umowy, pozwalają jednostronnie ją zerwać bez podania

⁹ M. Rejda, *Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 14 i n.

¹⁰ Wyrok SA w Warszawie z 20.05.2015 r., VI ACa 995/14, LEX nr 1771046.

¹¹ W. Popiołek (i stanowiska tam powołane), komentarz do art. 385³ k.c. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1–449¹¹*, t. I, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2005, s. 995–996.

¹² <https://www.rejestr.uokik.gov.pl> (dostęp: 6.10.2019 r.).

przyczyny itp. Abuzywne są też te klauzule, które nakładają drastycznie wygórowane kary za odstąpienie od umowy, w tym w sytuacji, gdy kar nie przewidziano dla drugiej strony, bądź też uzależniają jej zawarcie od przyrzeczenia zawierania kolejnych umów w przyszłości między deweloperem a klientem. Klauzule niedozwolone (abuzywne) w umowach między klientem a przedsiębiorcą z mocy prawa nie są wiążące, niezależnie od tego, czy konsument umowę podpisał, czy też nie.

Do typowych klauzul niedozwolonych spotykanych w umowach deweloperskich należy zaliczyć postanowienia dotyczące między innymi wyłączenia odpowiedzialności dewelopera za opóźnienie w oddaniu nieruchomości do użytku, wyłączenie możliwości odstąpienia od umowy deweloperskiej przez kupującego lub uzależnienie skuteczności odstąpienia od znalezienia nowego nabywcy oraz zastrzeżenie wygórowanych kwot odstępnego, ograniczanie odpowiedzialności dewelopera za wady lokalu.

3.1. POSTANOWIENIA, NA MOCY KTÓRYCH KONSUMENT SKŁADA OŚWIADCZENIE O PRAWIDŁOWYM WYKONANIU PRZEZ DEWELOPERA UMOWY DEWELOPERSKIEJ ORAZ O NIEZGŁASZANIU W PRZYSZŁOŚCI ROSZCZEŃ Z TEGO TYTUŁU

Częstym wykorzystywanym we wzorcach umów deweloperskich zabiegiem jest uwzględnianie w umowie oświadczenia nabywcy, zgodnie z którym potwierdza on prawidłowość wykonanych przez dewelopera obowiązków oraz zrzeka się możliwości dochodzenia jakichkolwiek roszczeń z tym związanych w przyszłości. Przykładem tego typu klauzuli może być postanowienie: „Kupujący nie może odmówić ponownego odbioru lokalu z powołaniem się na nowe istotne wady, które mógł stwierdzić w trakcie pierwszego odbioru”. Zostało ono uznane za klauzulę niedozwoloną i wpisane 6.07.2012 r. do rejestru pod numerem 3331 Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że takie postanowienie wyłącza lub istotnie ogranicza odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania, a zatem stanowi niedozwolone postanowienie umowne, o jakim mowa w art. 385³ pkt 2 k.c. Badając powyższą klauzulę, sąd stwierdził też, że deweloper przyznał sobie umowne uprawnienie do dokonywania wiążącej interpretacji umowy (art. 385³ pkt 9 k.c.)¹³.

¹³ Wyrok z 26.01.2012 r., XVII AmC 3233/10, MSiG 2012/222, poz. 15047.

3.2. POSTANOWIENIA WPROWADZAJĄCE ZMIANY W ZAKRESIE POWIERZCHNI LOKALU

Niedopuszczalne są postanowienia, które przewidują możliwość dokonywania zmian w przedmiocie umowy bez ważnych przyczyn. Dotyczy to na przykład dokonywania zmiany w powierzchni nieruchomości w zakresie określonym przez dewelopera: „powierzchnia lokalu może ulec zmianie nie więcej niż o 5% (pięć procent) i w takim przypadku uważa się, że lokal wykonano zgodnie z niniejszą umową i stronom nie przysługuje prawo odstąpienia od umowy z powołaniem się na tę okoliczność”. Klauzula ta, wpisana do rejestru pod numerem 6591, została uznana za niedozwoloną przez SOKiK wyrokiem¹⁴ z 23.05.2016 r. i wpisana do rejestru klauzul niedozwolonych 5.09.2016 r.

3.3. POSTANOWIENIA NAKŁADAJĄCE NA KONSUMENTÓW DODATKOWE OBOWIĄZKI

Nie znajduje zatem uzasadnienia zobowiązanie kupującego do dodatkowych świadczeń, takich jak na przykład ubezpieczenie nieruchomości, wykończenie lokalu w określonym terminie lub inne. Przykładem może być klauzula wpisana pod numerem 6218 z 8.12.2015 r.: „Uprawniona zobowiązuje się, że w każdym przypadku przyjęcia osoby trzeciej na mieszkanie, przed uzyskaniem zgody Funduszu [...] osoba ta okaże Funduszowi oświadczenie, złożone w formie aktu notarialnego, które będzie obejmowało poddanie się przez tę osobę egzekucji na podstawie art. 777 par. 7 pkt 4 kodeksu postępowania cywilnego w zakresie obowiązku wydania podmiotowego lokalu Funduszowi w terminie 30 dni od dnia śmierci uprawnionej”. Z powodu naruszenia klauzuli generalnej z art. 385¹ § 1 k.c. SOKiK wyrokiem z 24.09.2015 r. uznał to postanowienie za klauzulę niedozwoloną¹⁵.

Innym postanowieniem w tej kategorii jest klauzula nr 1642, wpisana do rejestru 1.07.2009 r., w brzmieniu: „Sprzedający zobowiązuje się odpłatnie prowadzić na koszt kupującego zarząd i administrację przedmiotowej nieruchomości (budynku i gruntu), począwszy od dnia przekazania lokalu kupującemu do użytkowania oraz przez okres 36 miesięcy od momentu ustanowienia odrębnej własności dla ostatniego lokalu mieszkalnego na osiedlu Chabrowym 2 etap. Powyższe obowiązki sprzedający może przenieść na osobę trzecią”¹⁶.

¹⁴ XVII AmC 26/15, LEX nr 2110808.

¹⁵ XVII AmC 26190/13, MSiG 2015/251, poz. 21343.

¹⁶ Wyrok SO w Warszawie – SOKiK z 24.03.2009 r., XVII AmC 322/08, MSiG 2009/179, poz. 11622.

SPIS TREŚCI

PRAWO UMÓW HANDLOWYCH

EWELINA BADURA	
Klauzule niedozwolone w umowach deweloperskich	7
BARBARA BAJOR	
Umowa rachunku bankowego na tle przepisów ustawy o usługach płatniczych – kilka uwag	20
DARIUSZ FUCHS	
Interes ubezpieczeniowy w europejskim projekcie PEICL w świetle kodeksowej regulacji umowy ubezpieczenia	33
MATEUSZ GROCHOWSKI	
Paradoks słabości: ochrona „słabszego” przedsiębiorcy jako problem prawa umów	45
EWA LEWANDOWSKA	
Kryteria żądania przez agenta prowizji na podstawie art. 761 ¹ § 2 k.c.	59
SYLWIA ŁAZAREWICZ	
Umowa o roboty budowlane a umowa o dzieło – kryteria kwalifikowania i skutki zawarcia określonego typu umowy	69
PIOTR MODRZEJEWSKI	
Zakres asysty przedkontraktowej podmiotów udzielających kredytów konsumenckich – czy należy przyjąć belgijskie rozwiązanie zaakceptowane przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej?	80
DOMINIKA MRÓZ-KRYSTA	
Wypowiedzenie umowy agencyjnej ze skutkiem natychmiastowym a odstąpienie od niej – wzajemna relacja uprawnień wierzyciela na wypadek naruszenia zobowiązania	92

KRYSTYNA NIZIOŁ	
Umowa o kredyt hipoteczny jako instrument ochrony konsumentów przed missellingiem usług finansowych	102
KONRAD OSAJDA	
Nieważność umowy ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym: zagadnienia wybrane	114
WIKTOR OZIĘBAŁA	
Umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym z punktu widzenia ochrony konsumenta – wybrane zagadnienia	129
GABRIEL RADECKI	
Umowa przejęcia przez organizację odzysku obowiązku osiągnięcia poziomu odzysku lub recyklingu	142
EWA ROTT-PIETRZYK	
Ochrona interesów kredytobiorców a sytuacja prawna agentów (uwagi na tle wyroku w sprawie <i>Lexitor</i>)	155
OLGA SZTEJNERT-ROSZAK	
Świadczenie wyrównawcze dla dystrybutora – analiza praktyki europejskiej	176
EWA WÓJTOWICZ	
Wskazanie „określonej sumy” jako warunek skutecznego zastrzeżenia kary umownej – uwagi na tle umów zawieranych przez deweloperów	190

PRAWO CYWILNE

MICHAŁ BEREK	
Odstąpienie od umowy sprzedaży z zastrzeżeniem własności ze względu na zwłokę kupującego	201
MAGDALENA DENEKA	
Uwagi o prawnej regulacji wspólności prawa własności i wspólności innych praw podmiotowych	217
JACEK GOŁACZYŃSKI	
Zastaw rejestrowy w systemie praw zastawniczych	232

KRZYSZTOF GOŁĘBIEWSKI RADOŚLAW STRUGAŁA Problem możliwości kompensacji „bezużytecznych wydatków” wierzyciela w razie naruszenia zobowiązania umownego	254
ANETA KAŻMIERCZYK Umowy zawierane w systemach <i>condo</i> i <i>apart</i> – najem zwrotny	272
ELIGIUSZ JERZY KRZEŚNIAK Uwagi na temat wybranych aspektów funkcjonowania klubów sportowych, związków sportowych i polskich związków sportowych oraz możliwości kwestionowania decyzji tych podmiotów na drodze prawnej	285
PAWEŁ KSIĘŻAK Zawieranie umów przez sztuczną inteligencję (AI)	294
JOANNA KUŹMICKA-SULIKOWSKA Dychotomia w konstrukcji prawnej przedawnienia roszczeń jako skutek zmian wprowadzonych ustawą z 13.04.2018 r. – wybrane zagadnienia problemowe	308
RADOŚLAW L. KWAŚNICKI DAMIAN DWOREK MARIA CZAIŃSKA Podział majątku małżonków, którego substratem są prawa udziałowe w spółkach kapitałowych	321
BOGUSŁAW LACKOROŃSKI Majątkowa ochrona dóbr osobistych osób prawnych	340
ANETA ŁAZARSKA Wykładnia umów w poznanu sądowym	349
MAGDALENA OLCZYK Jeszcze o terminie przedawnienia roszczeń w razie odpowiedzialności kilku osób za wyrządzoną szkodę	361
ADAM OLEJNICZAK O charakterze prawnym odpowiedzialności strony umowy offsetowej	377
PIOTR RODZIEWICZ Wykup certyfikatów inwestycyjnych przez fundusz inwestycyjny zamknięty	390

ROBERT RYKOWSKI	
Zwolnienie z długu przyszłego	404
MAŁGORZATA SEKUŁA-LELENO	
Odpowiedzialność cywilna profesjonalnego pełnomocnika za nienależyte wykonanie umowy o zastępstwo procesowe	421
EWA SKIBIŃSKA	
Siedziba fundacji	431
TOMASZ SÓJKA	
Wprowadzenie do problematyki charakteru prawnego jednostek rozliczeniowych łańcucha bloków (<i>blockchain</i>)	446
PIOTR STAROŃ	
Zasady współżycia społecznego <i>a rules of equity</i> jako element stosunku kontraktowego – wybrane zagadnienia prawnoporównawcze	457
PIOTR STASZCZYK	
Prawa podstawowe Unii Europejskiej jako źródło uprawnień stron umowy	479
JOANNA WIAK	
Dopuszczalność wyłączenia prawa odstąpienia i wypowiedzenia umowy w kodeksie cywilnym	489
JACEK WIDŁO	
O dopuszczalności wyboru prawa dla umów o charakterze wewnętrzny. Uwagi na tle wyroku Trybunału Unii Europejskiej w Luksemburgu z 8.06.2017 roku (C-54/16)	503
PIOTR ZAKRZEWSKI	
Przystąpienie do spółki cywilnej na podstawie klauzuli przystąpienia ...	528

PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

EWELINA DUDA-STAWORKO	
Wykonywanie przez organizacje radiowe i telewizyjne praw do reemisji utworów nadawanych w programach radiowych i telewizyjnych – uwagi na tle art. 21 ¹ ust. 1 ¹ pr. aut.	539
BOGDAN FISCHER	
Autorskoprawne konteksty ponownego wykorzystywania danych badawczych	553

JULIAN JEZIORO	
Utworky typograficzne – wybrane zagadnienia	576
JUSTYNA KONIKOWSKA-KUCZYŃSKA	
Publiczne udostępnianie utworu w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i sądów polskich	589
SABINA KUBSIK	
ZBIGNIEW DRZEWIECKI	
Umowy na korzystanie z oprogramowania oparte na modelu <i>Software as a Service</i> (SaaS) – ich kwalifikacja prawna oraz kwestie z tym związane	600
JOANNA SIĘCZYŁO-CHLABICZ	
KAMA CHLABICZ	
Postępowanie w sprawie sprzeciwu w prawie znaków towarowych po nowelizacjach prawa własności przemysłowej	621
JOANNA SITKO	
Kolizja pomiędzy prawem do firmy a prawem ochronnym na znak towarowy	634
JERZY SZCZOTKA	
Dozwolony użytek baz danych spełniających cechy utworu na podstawie art. 17 ¹ pr. aut. – pokrewieństwo prawa autorskiego i ochrony <i>sui generis</i>	654

POSTĘPOWANIE CYWILNE

MARCIN AŚLANOWICZ	
Interwencja uboczna i główna w postępowaniu przed sądem polubownym	675
FILIP BALCERZAK	
Wybór instytucji administrującej postępowaniem arbitrażowym a wybór organu dokonującego nominacji zastępczej w międzynarodowym arbitrażu	698
ANDRZEJ BIERĆ	
Czy projektowana sankcja sędziowska może stać się podstawą optymalnego mechanizmu kontroli legalności we współczesnym obrocie handlowym?	712

ŁUKASZ BŁASZCZAK Zarzut potrącenia w powództwie opozycyjnym (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Kilka uwag na marginesie ostatniej nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego	727
JOANNA BODIO Nowe reguły doręczeń w postępowaniu rozpoznawczym. Uwagi na tle nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego z 4.07.2019 r.	747
TOMASZ CYROL Hybrydowe formy ADR	765
BEATA GESSEL-KALINOWSKA VEL KALISZ Interes prawny w powództwie o ustalenie w postępowaniu przed sądem polubownym – glosa do wyroku SA KIG 193/05	777
ANDRZEJ JAROCHA Zarzut nieważności uchwały spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w procesie cywilnym	788
NATALIA JODŁOWSKA JOANNA KISIELIŃSKA-GARNCAREK Czy arbiter zna prawo? <i>Iura novit curia</i> a zasada niezaskakiwania stron w arbitrażu międzynarodowym	801
MACIEJ ŁASZCZUK Arbitraż w czasach pandemii	817
MAŁGORZATA MALCZYK Dywersyfikacja charakteru prawnego obligatoryjnych postępowań odrębnych – uwagi na tle przepisów kodeksu postępowania cywilnego normujących postępowanie uproszczone oraz postępowanie w sprawach gospodarczych	827
ELWIRA MARSZAŁKOWSKA-KRZEŚ ALEKSANDRA BUDNIAK-ROGALA Zdatność arbitrażowa – uwagi wybrane na tle nowelizacji ustawą z 31.07.2019 r.	837
JOANNA MAY Wytoczenie powództwa o wyłączenie współnika ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jako przejaw nadużycia prawa procesowego	866

ANETA MENDREK Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych – zagadnienia wybrane	879
JOANNA MISZTAŁ-KONECKA Zabezpieczenie powództwa o wyłączenie współnika ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	889
DOMINIKA MRÓZ-SZARMACH Postępowanie w sprawie cywilnej zainicjowane na podstawie art. 21 k.s.h.	901
MONIKA REJDAK Dopuszczalny cel umowy dowodowej zawieranej w postępowaniu w sprawach gospodarczych	913
KAROL RYSZKOWSKI Arbitraż handlowy w prawie unijnym ze szczególnym uwzględnieniem klauzuli porządku publicznego	929
ANDRZEJ SZŁĘZAK ANNA TUJAKOWSKA Związanie sądu polubownego wyrokiem innego sądu polubownego – w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, doktryny i w perspektywie prawnoporównawczej	942
JUSTYNA SZPARA ALEKSANDRA ORZEŁ-JAKUBOWSKA Zawarcie klauzuli arbitrażowej przez odesłanie do innego dokumentu w kontekście uznawania i wykonywania wyroków arbitrażowych w międzynarodowym arbitrażu handlowym	974
KAROL WEITZ Charakter interwencji ubocznej współnika lub akcjonariusza w sprawach o uchylenie albo o stwierdzenie nieważności uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych	986
KAROLINA ZIEMIANIN Zabezpieczenia roszczeń w sprawie o wyłączenie współnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	1000

PRAWO UPADŁOŚCIOWE

KAROLINA BADUROWICZ	
Wpływ upadłości spółki kapitałowej na uprawnienia spółki w stosunku do jej majątku oraz na prawa udziałowe jej wspólników	1011
AGNIESZKA CYBULSKA-BIENIOSZEK	
Przygotowana likwidacja (pre-pack) po nowelizacji	1025
ANDRZEJ GRZEGORZ HARLA	
Zdolność upadłościowa i podstawy ogłoszenia upadłości (upadłość) – istota i sens unormowań	1042
PIOTR HOROSZ	
O niecelowości utrzymania upadłości deweloperskiej jako odrębnego postępowania upadłościowego	1063
ANDRZEJ JAKUBECKI	
Ewolucja przepisów o sprzedaży przedsiębiorstwa w postępowaniu upadłościowym	1078
PAWEŁ JANDA	
Instytucje „nowej szansy” w postępowaniu upadłościowym toczącym się wobec wspólników osobowych spółek handlowych, ponoszących odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem oraz wspólników spółki partnerskiej	1095
JOANNA KRUCZALAK-JANKOWSKA	
Na pograniczu prawa handlowego i upadłościowego. Uwagi na tle wyroku Sądu Najwyższego z 8.05.2019 r. (V CSK 207/18)	1114
ARTUR NOWACKI	
Konwersja wierzytelności w układzie	1126
EWELINA SKROBAS	
Rodzaje odpowiedzialności za niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki kapitałowej	1141
TOMASZ SZCZUROWSKI	
Legitymacja syndyka masy upadłości (zarządcy) do wytoczenia powództwa z art. 293 § 1 k.s.h.	1157

PRAWO GOSPODARCZE PUBLICZNE

JERZY AKIŃCZA

Zagadnienia prawne i finansowe postępowania licencyjnego przed Komisją do spraw Licencji PZPN. Koezystencja prawa gospodarczego z prawem piłkarskim 1169

CEZARY BANASIŃSKI

Kilka refleksji o udziale państwa w gospodarce 1180

TOMASZ BOJAR-FIJAŁKOWSKI

Implementacja założeń gospodarki o obiegu zamkniętym na pograniczu publicznego i prywatnego prawa gospodarczego 1198

MARCIN CZERWIŃSKI

Umowa regulująca współpracę wykonawców w nowym prawie zamówień publicznych 1209

DARIUSZ ĆWIK

MARIA KACPRZYK-BONIECKA

Kary umowne w umowach w sprawie zamówienia publicznego 1223

TOMASZ DŁUGOSZ

Państwo jako podmiot gospodarczy w prawie Unii Europejskiej – rozważania w kontekście spółki Skarbu Państwa 1233

MACIEJ ETEL

Wsparcie na nowe inwestycje 1245

KONRAD KOHUTEK

Dochodzenie naprawienia szkody wyrządzonej naruszeniem prawa konkurencji polegającym na nadużywaniu pozycji dominującej 1260

MACIEJ MATA CZYŃSKI

Kontrola koncentracji przedsiębiorstw przez Komisję Europejską – wybrane zagadnienia 1273

RAJMUND MOLSKI

Aniołowie biznesu a polityka wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw 1283

KATARZYNA SIEMION

Forma organizacyjno-prawna klubu sportowego – wybór czy przymus? 1298

RAFAŁ SZCZEPANIAK

Kwestia sensowności wprowadzenia kategorii „osoba prawna
prawa publicznego” do dyskursu cywilnoprawnego
oraz do kodeksu cywilnego 1309

KRYSTIAN ZIEMSKI

JĘDRZEJ JAKUBOWICZ

Wpływ regulacji administracyjnoprawnych odnoszących się
do sukcesji syngularnych na konsekwencje prawne w zakresie
sukcesji uniwersalnej administracyjnoprawnej na przykładzie
sukcesji określonej w kodeksie spółek handlowych 1319

WYKAZ SKRÓTÓW 1339

Recenzenci

Prof. dr hab. Urszula Promińska

Prof. dr hab. Marek Michalski

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Agata Czuj

Szymon Makuch – JustLuk

Projekt graficzny okładki

Grafos

Zdjęcia Profesora Andrzeja Kidyby

Sebastian Malachowski

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o, 2020

ISBN 978-83-8187-795-4

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

